

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות ראשי אש

לע"נ מרים שיינדל בת יצחק"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

ממסורת הש"ס
עם הוספות

(א) [מוקפתא פ"צ ה"ג
ע"ש,] (ב) [מוקפתא שס
ע"ש,] (ג) סוד"ה הא,
(ד) ספר הישר חלק
השור"ת סי' ו, (ה) ה"ת,
(ו) עי' ספר הישר חלק
השור"ת סי' מה ארת יא.

ק"א אב מ"מ מ"ה
שנה תלכז טו סג
לאין קט טור חכ"א
סמן רמז סוף א ונדב
חלפס עד שנת פ"ט ד'
(כא):

הגהות הב"ח

וּסְתַמָּא כְּרַבִּי מֵאִיר דְּאִי ר' יוֹסִי בְּכַל
דְּכֻתָּא מוּגֵרִי: וּבְכַל מְקוֹם לֹא יִשְׁכּוּר^א וְכו':
וְהֵינָא ^ב רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֵלֹא
יִשְׁכּוּר^א אָדָם מֵרְחֵצוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים מִפְּנֵי
שִׁנְקָרָא עַל שְׁמוֹ וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים זֶה עוֹשֶׂה
בּו מְלָאכָה בִּשְׁבָתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים אַבֵּל
לְכוּתִי מֵאִי שְׂרִי כוּתִי אִימֵר^ב עֶבֶד בִּיה
מְלָאכָה בַּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד בַּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד
אֲנִי נִמִּי עֶבְדִּינָן אַבֵּל שְׂדֵהוּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים
מֵאִי ^ג שְׂרִי מֵאִי טַעמָא אֲרִיסָא אֲרִיסוּתִיה
קַעֲבִיד מֵרַחֵץ נִמִּי אֲמֵרִי אֲרִיסָא אֲרִיסוּתִיה
הַשְׁבֵּד ^ד אֲרִיסָא דִּמְרַחֵץ לֹא עֲבִיד אֲנִישִׁי

תניא ר"ש בן אלעזר אומר לא ישכיר אדם שדהו לכותי מפני שנקראת על שמו וכותי זה עושה בו מלאכה בחוש"מ אבל עובד כוכבים מאי שרי דאמרי אריסא אריסותיה עביד א"ה כותי נמי אמרי אריסא אריסותיה עביד אריסותא

במקום שמוחר למכור אסור להשמיד
מיהו נראה לר"י דהירושלמי שהביא
רבינו חיים ראה גמורה היא ומן
המסופתא לא קשיא מיד דכאן וכאן
קאי אל"י וסוריא ואף ת"ק דמתני'
נמי סבר הכי דאסור בתררייהו
מכירה בתיס אצל בחו"ל והשתדלו
למכור מותר להשמיד כדא' בירושל'
ולאו מטעמיה דרבינו חיים אלא
הטעם מפרש הר"ר אלתרן מפני
כשאמרה^ע תורה לא תביא תועבה
אל צינן איכא למימר לא אסור
אלא ציית הישראל עגמו שהוא דר
בתוכו בעודו דר צו ואפי' בא"י כמו
במזוזה שאינו חייב בה אלא צייתו
בעודו דר צו אצל השוכר צו אף
בא"י פטור מן המזוזה מן ההורה
ורבנן הוא דגורו שלא להשמיד לעוד

[6] ציל
 (רשימי): [3] ציל אימא
 (דפוי): (אמי)
 [2] ראשונים ובתי
 מדרשות
 וכע"ז
 [7] מורשאי מוקח (גילוי)
 וכן מורשאי מוקח (גילוי)
 ולגרוט מרשים וב"ח
 און למקוח: (כציל)
 כשנאמרה
 בהגות (הבי)
 [1] מורשאי מ"ז (גילוי)
 ע"ש בהגות הערות:
 ציל מלאכות
 ראשי (גילוי): [5] ציל
 שמואל
 (בארות)
 (המיס): [2] וכן מרשים,
 ע"ש
 אכל כנה
 ראשונים
 (רבינו)
 אלהן, תרומה
 קדמ, ארזי ש"ס
 (קל)
 הביאו הוסיפה כלפניו
 בתוס': [1] מנה דפוי
 "א"ב אמו"

והשמה דווקא בנים העשויים לדירה אצל אינם עשויים לדירה לא גורו ולכן החירו להשכיר לדירה אינו אסור אלא מדרבנן אף צאריך אם כן בחוזה לארץ הקלו: **בא** שבעה ימי יהודה מההיא דמן צפיק דשבת (דף יח. וס) אמר רשב"ג ונהוגין היו של בית אבא שהיו קודם השבת ופליג אב"ה דלמרי ההם שמוחר עם השמש אלמא לית ליה לרשב"ג קבלנא כן אלא מתמרי עצמא היה וכן פרש"י לשם אכן שזו הקשה רבינו יהודה דא"כ צפרק שני מתמריין צבית ר"ג כב"ש אמאי לא קא חשיב נמי לא שהרי ר"ג דיננה הוא (אבי"ו) אבי של יצחק דר"ט אצל צבתי דשבת איכא טעמא ולפ"י יחא מה שהקשה ר' אלחנן דלמאי לא ק"ל יצחק (בבב"ד דף קסד.) כל מקום שגנה רשב"ג ונשגמתינו הלכנו כמותו אלא לאחרים ודאי לא היה יתיה קא עבדי. פסק ר"ת הלכה כרשב"ג דלמור אריסותיה קא עבד ומתוך כך הותר"ו וכן צא פליגי בשבת ר"ו נמי הוא דהשמה אריסות שדה שחלק הישראל משדה במלכא שרי שממחר נכרי לעשות קבלנותו לא כ"ש דנימא קבלנא קבלנותיה קעביד ועוד הביא ר"ת ראיא נטמין) דשרי צ"ה ליתן כלים לכוזם ועורות לעזבן עם השמש ואפי' מידי דפרהסיא שרו ההם (דף קז. יח.) דאסור ליתן חטין למור הריחים של מים אלא כדי שיטעמו ומעוד יום מוקי לה ומשמעתא קול ועוד תניא ההם (דף עז.) גבי ספינה פוסק עמו ע"מ לשבת רשב"ג אומר אינו קבלנותו בשביל הישראל ופ"י זה צריך עיון צהריא דפ' מי שהפך (מ"ק דף יב. וס ד"ה אמר) אסור חוץ לתחום מותר אכן ר"ת מוקי לא לכולהו קא שמעתא בצאל ומפרש לה הכי אמר אסור כו' אמר רב פארי אפילו חוץ לתחום נמי לא איתן דשרי אלא היכא דליכא מנא דהתם אסור פירוש לפי שיראו לפי העיר מלכא"ן" כשילו לשם אומר דש שבת וכי ליכא מנא דהתם וימים טובים דלא שכימי אינשי דאזלי מדוכתא לדוכתא פירוש אז מותר חוץ לתחום ע"י קבלנות וי' דאזלי מדוכתא לדוכתא אסור וכ"ש בחול גמור אלא חול המועד לרבותא נקט דאע"ג דלא כל מה שאסור לשם היינו בצאל דוקא דבאלא החמירו יותר כדמוכח ההם בריש פירקא אמר דברים המותרים בחולו של מועד אסורין בימי אצלו ותנא כוותיה והואו עובדא דמר וזוטרא בשבתא ובימים טובים הוה ומטעם שהתירו"ל. עד כאן שיטת ר"ת: ור' יצחק פירש דקבלנות דהנהיא דעורות לעבדן אינה ראיא דכיון דההוא חלוש ומלכא צד אחרים מותר דאפילו יא' ההם (דף קז. יח.) היתה מלכאכו צד אחרים צביתו לא יעשה צבית אחר יעשה וריחים נמי לתוך הריחים הם נטמנים מחליין ולא דמי לעוד כוכבים העושה מלכאכו בידים ודומה כמי ששאל את דשכירות שדה דשמעתין לעלוש ולא רגילות לקבל שדה באריסות למתנא לשלש ולרבע יום והואו אינו אומר קבלנותיה עבד אלא שכירי ע"י נתינו ועוד דפרשנו למי דפ"ק דשבת"ו

בשבת והכי איתא ההם ואומנים עובדי כוכבים שהיו עושים עם ישראל בתוך ביתו אסור בתוך אלא בקביעות אצל בשכיר יום אסור כד"א בתלוש אצל במחזור אסור בעיר אחרת בין כך ובין אלא בין בתלוש בין במחזור ובלבד בקביעות ר"ש בן ביסנא בשם ר' אחא אמר בשבת ובאלא אלמא פסיק הלכה כר"ש בן אלעזר דלמור בעירו במחזור דאסור אף בקביעות והואו הדין בתוך אלא אף לפסול האצנים ולתקן הקורות ואפילו רחוק מן החומה ואפילו צביתו של עובד כוכבים אסור בה"ג פליגי ופסיק הלכה כר"ש בן אלעזר דאילו לעשות הצנין עצמו אפילו רצון מודו דאסור אלא צביתו של עובד כוכבים כגון כלים לכוזם שמתקנס צד עובד כוכבים ואע"פ שהלכה כר"ש אף הלכה כמותו אלא כרשב"ג דהא סתם לן תנא דמתני' כוותיה והואו מפרש דלריסא אף בקביעות החמיר ע"ע עמון"ו דכטנה דתו לא הניח עובדי כוכבים לצנות בשבת אף על פי טעם דלהכי מומר באריסות שדה דיון שאינו נוטל מעות בשכרו אלא נוטל צנף הקרקע עשות בשכרו לא הוי כשותף ואסור ולה"ן הכא דמרתך אסור דלריסותא למרתך לא עבדי אינשי ל זה צנף המרתך אסור ולפ"י יש להחיר להשכיר ריחים לעובד כוכבים היכא שנטול בקמח לפי מן ומסקנא דשמעתא שמעיין מהכא דקבלת דתלוש אינו מותר אלא בתוך ביתו של עובד כוכבים אלא חוץ לתחום אסור: **אבר** עובד כוכבים באי שרי. תימא מאי קא דייק דלמא נקט ליה ממשבך עובד כוכבים דמיירי ביה רשב"ג ומתני' ומקט כותי דוקא קתני עי"ל דס"ל דקבר ועובד כוכבים אסור לישמעיין עובד כוכבים דלית ביה אלא חדא דנקרחת על שמו וכ"ש כותי דלית דלחמירין בסמון עוד פירש הר"ר אלחנן דדייק ממתני' דשריא שדהו לעובד כוכבים וליכא אומר לעיל גבי מילתיה דרבן שמעון בן גמליאל אצל שדהו לעובד כוכבים שרי דלאו אמילתיה למימר דדוקא מרתך אצל שדהו אפילו לכותי אסור משום ששעה צו מלכאכו בחול המועד:

א

כוכבים מפני שמכנים לחוכו עזרות
 אורות ואורות וכיון לשמירת בית
 אריסא אריסותיה קא עבדי. הקשה
 נותין כלים לכוסם עובד כוכבים ג'
 קבלנותיה עבד ומירץ לא שסובר שהיה
 צביה (דף סא:) דקחשיב ג' צברים שהיה
 (ד) רש"ג ואומר דצביה לא איירי אלא
 כרש"י מהיה דפ"ק לשנת דלא א"ל
 מתמיר אלא לענשו: **אריסא**
 לישראל שנתן ביטו לעשותו בקבלנות
 קבלנות שאין בו שנה לישראל כלל
 מהיה דפ"ק לשנת (דף פ:) וס' ד"ה
 דהא הוה צריחא דלית ליה צגמראא
 חלמודא ככ"ג אבל לצ"ה שרו ואע"פ
 צריך שהעובד כוכבים לא יניח לעשותו
 דאמר שמואל מקבלי קצולת צחור הה
 שמואל מקבלי קצולת צחור הה
 דמקרבא להסם קצול איכא מחא דמקרא
 דמקרבא נמי לא אמרין דשרי אלא בשם
 עובד כוכבים אבל בחוש"מ דשמיא א'

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נכסות כה. וס"ג וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

גלות הש"ס

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

גלות הש"ס

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

גלות הש"ס

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

גלות הש"ס

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

גלות הש"ס

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

(א) [נעונון מ. וס"ג]
(ב) [נעונון מ. וס"ג]
(ג) [נעונון מ. וס"ג]
(ד) [נעונון מ. וס"ג]
(ה) [נעונון מ. וס"ג]
(ו) [נעונון מ. וס"ג]
(ז) [נעונון מ. וס"ג]
(ח) [נעונון מ. וס"ג]
(ט) [נעונון מ. וס"ג]
(י) [נעונון מ. וס"ג]

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

בב.

אריסותא לר"ש בן אלעזר לית ליה. והא דנקט כותי דמשמע
עובד כוכבים שרי לאו טעמא משום אריסותא אלא משום דלמדין
ליה לא תעשה זה מלאכה בשבת וצ"ל: אי הכי, דכותי יעשה
זה מלאכה בחולו של מועד: מאי אריא. דקמני גבי כותי מפני

שנקראת על שמו: תיפוק ליה. דכלא
חשד נמי איכא משום לפני עור
וכותי גר הוא ומתוהב על המנחת
משכאל ולא דמי לעובד כוכבים
העושה מלאכה בשבת שהעובדי
כוכבים לא החזירו עליה: מוריקא.
זורעי גנות כרכום: נקיש בשבתא.

לחרוש לחרוש ולקרוש: שקיבול.
שדה בלריסותא^א מצעצ' ומשקילנה
הוטלה על שניהם לעסוק זה ביחד:
לא יאמר ישראל. טול אתה חלקך
בשבת לפי שנעשה שלוחו על חצי
היום המוטל עליו: ואם התנו
מתחלה. קודם שהוטלה עליו:

מותר. דהא לא קיבל עליה ישראל
עבודה דשבת ואין העובד כוכבים
שלוחו: ואם באו לחשובון. לאו
התנו מתחלה קאי אלא מילתא
באנפי נפשה היא כלומר אם קיבלו
סמס ועשו סמס ועינן^ב העובד כוכבים
בשבת ישראל בחול ולא זוויה ישראל
ובאו לחשבון לאחר זמן לומר כמה
ימי שבת נעלם אתה ואני אטול
כנגדן ימי החול: אסור. דשכר שבת
הוא נוטל דגלי דעמו לעובד כוכבים
שלוחו היה: רב גביהה מבי בתי'

אמר. לאו הכי הוה עובדא: איא
שתיי דערעה הוה. ישראל ועובד
כוכבים קיבלו שדה בשותפות
(ה) ונטועה ויטלו החצי בין שניהם
ונתעסק עובד כוכבים כל זכרו שני
ערלה ואכלן ישראל קבל' ג' שנים
אחרות כנגדן ואכלן: שרי דהו.

דקיבלו יחד לכתמילה^א ואמר לו
ישראל היה אתה עובד ג' שנים
הללו ואני ג' אחריהם אין כאן
איסור שלוחות דהא ישראל נמי
שרי לעובד ואי משום אכילה אוכל כנגדן ומנא נהנה

מפירות ערלה שמכרן אין זה נהנה שכן המשפט שנה
זה עובד הוא אוכל: והא אותביה רבינא. וא"כ מאי מיוחסת
גבי שבת^א איסור שלוחות ממלאכה מה שאין כן בערלה: פשוטי
סייעה. מדקמני^א התנו לכתמילה מותר אלא כי ליכא איסור
שלוחות ממלאכה שרי אטע"ג דמנאיה הגאון ישראל וה"ה לערלה:

תבא. מאי שקיבלו סמס ועשו סמס עובד כוכבים בשבת
וישראל בחד בשבת ולא אמר ישראל מעולם טול אתה את השבת
ואני בחול מהו לחלוק סמס בשוה ולא יזכיר ישראל את השבת:
אם באו לחשובון. הכיר לו ישראל של שבת בלוחות^א חלוקה וגלי
דעמיה דשלוחיה הוא: הא תבא. דאף בשעת חלוקה סמס מותר:

הדרן עלך לפני אידיהן
אין מעמידין בהמה בפונדקאות. ששועין להתאכסן (ג) עובדי דרכים
שם ומעלים שכר לבעלים: שחשודין ע"ה הרביעה. וזני
נת נאסרו זה דלמדין (בבא ש"ס ג) והוי גסר לאמר יאמי
זהמה מיה^א ועוף^א ויש כאן לפני עור לא תתן מכשול: גמ'

לומר טול אתה חלקך בו' אלא אם כן התנו מתחלה קודם שלקחוהו
לקבל החוב מן העובד כוכבים ולחזור ולהטותו מתחלה^א מהו היכא שלקחוהו ממנו
בדשות העובד כוכבים ושכר התנור הוא לישראל מרצת שהעובד כוכבים בשבת
העתק מלשון רבינו יהודה: ת"ש אם התנו מתחלה מותר הא תבא אסור. וא"כ לידוק מרישא ו"ל דליכא למימר דה"ה סתמא
אלא משום דעני למימני קיפא ואם התנו מתחלה מותר אף על פי שהתנה לו כך בפירוש: ואם באו לחשובון אסור הא תבא שרי.

וא"כ לימא דה"ק אם באו לחשבון אסור אפי' התנו מתחלה ו"ל דס"ל דודאי אם התנו מתחלה מותר בכל ענין:
הדרן עלך לפני אידיהן

אין מעמידין בהמה בפונדקאות. ששועין להתאכסן (ג) עובדי דרכים
שם ומעלים שכר לבעלים: שחשודין ע"ה הרביעה. וזני
נת נאסרו זה דלמדין (בבא ש"ס ג) והוי גסר לאמר יאמי
זהמה מיה^א ועוף^א ויש כאן לפני עור לא תתן מכשול: גמ'

לומר טול אתה חלקך בו' אלא אם כן התנו מתחלה קודם שלקחוהו
לקבל החוב מן העובד כוכבים ולחזור ולהטותו מתחלה^א מהו היכא שלקחוהו ממנו
בדשות העובד כוכבים ושכר התנור הוא לישראל מרצת שהעובד כוכבים בשבת
העתק מלשון רבינו יהודה: ת"ש אם התנו מתחלה מותר הא תבא אסור. וא"כ לידוק מרישא ו"ל דליכא למימר דה"ה סתמא
אלא משום דעני למימני קיפא ואם התנו מתחלה מותר אף על פי שהתנה לו כך בפירוש: ואם באו לחשובון אסור הא תבא שרי.

וא"כ לימא דה"ק אם באו לחשבון אסור אפי' התנו מתחלה ו"ל דס"ל דודאי אם התנו מתחלה מותר בכל ענין:
הדרן עלך לפני אידיהן

אין מעמידין בהמה בפונדקאות. ששועין להתאכסן (ג) עובדי דרכים
שם ומעלים שכר לבעלים: שחשודין ע"ה הרביעה. וזני
נת נאסרו זה דלמדין (בבא ש"ס ג) והוי גסר לאמר יאמי
זהמה מיה^א ועוף^א ויש כאן לפני עור לא תתן מכשול: גמ'

לומר טול אתה חלקך בו' אלא אם כן התנו מתחלה קודם שלקחוהו
לקבל החוב מן העובד כוכבים ולחזור ולהטותו מתחלה^א מהו היכא שלקחוהו ממנו
בדשות העובד כוכבים ושכר התנור הוא לישראל מרצת שהעובד כוכבים בשבת
העתק מלשון רבינו יהודה: ת"ש אם התנו מתחלה מותר הא תבא אסור. וא"כ לידוק מרישא ו"ל דליכא למימר דה"ה סתמא
אלא משום דעני למימני קיפא ואם התנו מתחלה מותר אף על פי שהתנה לו כך בפירוש: ואם באו לחשובון אסור הא תבא שרי.

וא"כ לימא דה"ק אם באו לחשבון אסור אפי' התנו מתחלה ו"ל דס"ל דודאי אם התנו מתחלה מותר בכל ענין:
הדרן עלך לפני אידיהן

אין הכי תיפוק ליה משום לפני עור. הקשה הר"י אמאי קאמר
א"ה דלמלתא דר"ש קן אלעזר גופיה היה יכול להקשות
תיפוק ליה משום לפני עור ופי' הר"ר אלתן בשלמא אי אמרת
דכותי נקט לרבותא וה"ה עובד כוכבים יוחא דנקט טעמא דנקראת
על שמו דשיך בתריוויה אלא אי
אמרת דנקט כותי דוקא א"כ תיפוק
ליה משום לפני עור:

תיפוק ליה משום לפני עור. חלינא דרשב"א פריך
דלית ליה כותים גרי אמנת הן
בפ"ק דחולין (ד' ו) גבי ההיא
דר"ש דשדריה לר"מ' למוזן חמרא
מבי כותאלי ומכאן יש להוציא ראייה
למה שפירש ר"ת דשיך למימר לפני
עור אף צמדי דלית ליה איסורא
אלא דרבנן דהא מלאכה דה"ה
אינה אסורה אלא מדרבנן כדפירש
ר"ת (במ"ק דף ג' ע"ב) וראיה נמי
מדלעיל (דף ק"ו) דלסור למכור
לישראל (הש"ס) למכור לעובד
כוכבים אטע"ג דליכא איסורא אלא
דרבנן אצל הר"ר אלתן הקשה
לפ"ת שפירש דמלאכה דה"ה
אינה אסורה מן התורה מדלמבר בפ'
מי שהפך (מ"ק דף ק"ו) פתח בצל
וסיים בחול המועד לא מביעיה
קאמר לא מביעיה ימי אכלו דלסור
דרבנן אלא אפילו מ"ה דלסור
דלורייתא כו' ומפ"ת דקרי ליה
דלורייתא לפי שיש לה אסמכתא
מן התורה בפ"ק דתלמודא (ד' ק"א)
לאפוקי אצל שאין לו אסמכתא אלא
מדברי קבלה דכתיב והסכתי חגיגים
לאצל א"כ מ"ה יש לו עיקר מן
התורה דליכא למימר אטו י"ט:

ה

ד מ"י פ"ג הלכות
אסורין מזהב ה' טו:
ה ב"מ פ"ג הלכות
אסורין מזהב ה' טו:
סגולת ארון ק"ו טו: א"ע
כ"ד:
ו ב"מ פ"ג הלכות טו: סגולת
שם טו: א"ע פ"ג טו: כ"ד
סגולת טו:
ז ד"מ שם טו: פ"ג טו: שם
סגולת טו:
ח ה"ד מ"י שם ה' טו: כ"ד
סגולת טו: א"ע פ"ג טו: כ"ד

רבינו חננאל

אני והתנן לוקחין מן
העובדי כוכבים בהמה
לקרבן ואין חוששין לא
משום רובע ולא משום
נרבע כ"ו. ורבי
משמיה דרב עובד
כוכבים חס על בהמות
נקבות שלא תיערן וזכרים
שלא יתחששו. ואם תאמר
דלמא רועה רבעה ורעה
נמי כיון דידעי חד
לחבריה ויכשורו
שהכחשה
מרגישין כי רבעה
ומתירא מפני הפסד
שכרו ואינו רובעם. אמר
רבה היינו דאמרי אינשי
מכתבא גלגל בוע. פי'
לא מכתבא גלגל בוע
כלומר. שעת ברזל
היוניו. נוקב ורובע
הצור שהוא אבן כדן
גרלא בחבריה ידע פי'
גרלא אדם המהמה על
המסס ומחזר על הנכנסין
והצורין ומרגיש בנכנס
המסס. כדגרסינן בפסחים
ט דואר דרגש ביה רגלא.
ומקשי' אי הכי הא דתני
רב יוסף ארמילא לא
תריב כלבא ולא תיערין בר
יב באושפזיא שלבא
בר כי רב צניע לה אלא
כלבא נימא כיון דמגרי בה
קמי אינשי מירתתא ולא
מירבעא ליה. ופרקינן
כיון דכל מה דהיא שריא
ליה אומצא מסריה בה.
אמאי אמאי צניע בה?
משום אומצא דשרינא
ליה. ומפני מה אירע
מעמידין בהמה
בפונדקאות על עובדי
כוכבים ולא זכרים אלא
כ"ו. מפני שהעובדי
כוכבים מצויין בנותן אצל
נשי חבריהן עפמים שבא
ואינו מוצאה ורובע
הבהמה. איבעי תימא
אפי' מוצאה בהמה
ישאלא חביבא ליה. דאמר
(מר) [ר] יוחנן כשבא
חש על חזה הטיל בה
זוחמא. ישראל שעמדו על
הר סיני פסקה זוהמות
עובדי כוכבים. [שלא]
עמדו על הר סיני לא
פסקה זוהמות. וכן
עופות. דא"ר יוחנן ראיתי
עובר כוכבים שלקח
אוח מן השוק רבעה
ותקא צלחה ואכלה.
וערבי אחי קנה ירך מן
השוק וחקק בה כדי רביעה
רבעה צלחה ואכלה.

ליקוטי רש"י

חשק שלמה על ר"ח
(א) וכן הוא בענין עין גלגל
ב"מ ר"ט. ט"ז פ"ג טו: פ"ג
ולפנינו שם ה"ג חילק א"ל
רש"י נראה דגריס שם גלגל
ואין רש"י שם גלגל דגריס
מ"י דין וי"א בענין עין
דיל וי"א.

ורמיניה לוקחים מהם בהמה
מבטיחה לכתמי לירמי
ורמיניה מקום שנהגו למכור מוכרין^(א)
ולשני נמי כדמשני הכא ועוד קשה אמאי לא
דרכ ללעיל (דף ד') מקום שהמירו
למכור כ"ו וי"ל דהיא רומיא דמתני'
כבר מרמזה לה צ"ק (ט) וסניא
שפיר ואע"ג דהכא נמי נחמין^(ב)
לשני שניא קמא דרב מקום
שהמירו^(ג) ליקח מהם להקריז ללא^(ד)
שני הכא דמיוק מהכא להם בנקום
שאסרו למכור אסור ליקח^(ה) אלמא
איכא דוכתא דחשדי ותקשי א"כ
כל הך קראי דמוחזי מייניהו
בצנן לר"א לקמן בשמעמין^(ו) דמשמע
צבו שמונת ליקח מן העובדי כוכבים
צהמה לקרבן ונאמך להעמידם
במקום שנהגו למכור מפני שאינם
חשודים על הרביעה ואין זה יכול
להיות דהא מיימי קראי דלמריס
וכנען ופלשתיים דק"ל שכן חשודים
על הרביעה וגם כל אן קדר שהם
ערביים^(ז) הם חשודים על הרביעה
דמשמע צמון ערבי אחד לקח
ירך מן השוק כ"ו ועוד תקשי אטו
ניקום וינמא לכו לקראי (ה) כי כתביהו
במקום שנהגו למכור כתביהו ונראה
דמהאי טעמא דהר ציה רב לעיל
מהאי שניא דמקום שנהגו למכור
כ"ו לפי שלא היה יכול להעמידו כאן
ועי"ל דידע שפיר שניא דעובד
כוכבים חס על בהמות ומ"מ פריך
מהכא^(ח) ללוקחין דס"י דאיכא למימנא
לרביעה כיון שצא למכרה ומשני
לעולם חייש שפעמים אינו יכול
למכרה וא' נמלך וינמא נמי לרביעה
ולרבי פדת דבשמן וס"י כיון
דמוקמינן היתר קרבן צבל מקום
אף במקום שנהגו שלא למכור
תיקשי לן מכל מקום כיון דמה שאין
אלו מעמידין^(ט) משום חשש רביעה
הוא בקרבן איך המירו וי"ל דמקום
שנהגו שלא למכור מנהגא הוא
דאיכא הא אסורה ליכא ולענין
קרבן אפילו מנהגא ליכא מהא דיו
נוהגין לימנע מליקח מהם צהמה
לקרבן אין לדבר סוף דא"ל שלא
יתערבו צהמות של מקום שנהגו
למכור ע"י משא ומתן וכל קציע
כחמלה על מחלה דמי^(י) ומנהמות
הגולדים מניחו של ישראל אין די
ליקח לקרבן משום דשמימי מומי
דפסלי אפי' בדוקן שצנעין^(יא).

מוקצה.

פירוש שמיזו למקרוצת
עצדת כוכבים ומסרו

למוריס והאפילוהו כרשני עצדת כוכבים
כלום דאין הקדש לעצדת כוכבים
דתרומה (ט"ז ד' תרומה פ"י (דף כ"ט)). **אי איתא דאקצייה** א'
הוא מובין י"ה. לרומא דמיתלח נקטיה כלומר אפילו צמקו דמקו ופלומו אין לחוש מדמוצין ליה דלנלו הא שטעמא צמקמא לא
חיישין דלנלו מקו ופלומו^(א) אסרינן למכור אלף משום חשש רביעה ולא משום חשש המוקצה ועצד: **רגלא** בחבריה ידע. צקונטרס
גריס רגלא כריש' לשון רגל^(ב) כמו לא רגל על לשון רביעה (ר"ת גרס כפירוש הערוך). רגלא דלית' לשון שקר שכן מותרם (משל
טו) במשפט לא יעמל לא לא ידגל פומיה וס"י שקרן מצברו מכיר וכן הוא דפ' צנה אשה (שם טו) תלמידי חכמים המדליגין
זה לזה צהלה הקצ"ה אהבן שנאמר ודגלו עלי אהבה ומפרי"ת המכחישים זה לזה ואינם עומדים על העיקר אפי' הכי הקצ"ה אהבן
ולכ"י קאמר והוא ידעי' אורחא דשמעתא וליה לכו רצה (ג) למגמר מנייהו וצמדרש^(ג) נמי משמע ודגלו לשון מעילתו דקאמר מנין לקורא
צמורה שקר לאהרן הכן שיואל פי' שטע"פ שלא יקרא האלף שנאמר ודגלו עלי אהבה אצל רש"י פירש מדליגין לשון דגל שמקהילים
קולות צרכים וקשיא דלס קן מה ראה נריך פשיטא שנאמר לפי המקום: **דאמר** מר חביבה ע"היה בהמתם ש"י ישראל. לא
נודע לר"י מהיכן נפקא עיקר דבר זה:
עובדי כוכבים ש"א עמדו על הר סיני. ונראה^(ד) דגריס נמי דפסקה זוהמתן היינו משום
דאף על גב דליתיה לא הוה מוליהו הו"ל:

מייחדין: ישראל שצמדו על הר סיני. ונתקנו מכל
מוס כדכתיב (ש"ד ז') כולך יפה רעייתו ומוס אין כ"ד:
רבינא
למוריס והאפילוהו כרשני עצדת כוכבים
כלום דאין הקדש לעצדת כוכבים
דתרומה (ט"ז ד' תרומה פ"י (דף כ"ט)). **אי איתא דאקצייה** א'
הוא מובין י"ה. לרומא דמיתלח נקטיה כלומר אפילו צמקו דמקו ופלומו אין לחוש מדמוצין ליה דלנלו הא שטעמא צמקמא לא
חיישין דלנלו מקו ופלומו^(א) אסרינן למכור אלף משום חשש רביעה ולא משום חשש המוקצה ועצד: **רגלא** בחבריה ידע. צקונטרס
גריס רגלא כריש' לשון רגל^(ב) כמו לא רגל על לשון רביעה (ר"ת גרס כפירוש הערוך). רגלא דלית' לשון שקר שכן מותרם (משל
טו) במשפט לא יעמל לא לא ידגל פומיה וס"י שקרן מצברו מכיר וכן הוא דפ' צנה אשה (שם טו) תלמידי חכמים המדליגין
זה לזה צהלה הקצ"ה אהבן שנאמר ודגלו עלי אהבה ומפרי"ת המכחישים זה לזה ואינם עומדים על העיקר אפי' הכי הקצ"ה אהבן
ולכ"י קאמר והוא ידעי' אורחא דשמעתא וליה לכו רצה (ג) למגמר מנייהו וצמדרש^(ג) נמי משמע ודגלו לשון מעילתו דקאמר מנין לקורא
צמורה שקר לאהרן הכן שיואל פי' שטע"פ שלא יקרא האלף שנאמר ודגלו עלי אהבה אצל רש"י פירש מדליגין לשון דגל שמקהילים
קולות צרכים וקשיא דלס קן מה ראה נריך פשיטא שנאמר לפי המקום: **דאמר** מר חביבה ע"היה בהמתם ש"י ישראל. לא
נודע לר"י מהיכן נפקא עיקר דבר זה:
עובדי כוכבים ש"א עמדו על הר סיני. ונראה^(ד) דגריס נמי דפסקה זוהמתן היינו משום
דאף על גב דליתיה לא הוה מוליהו הו"ל:

רבע ונרבע ומוקצה ועצד
מן הצהמה ולא כל הצהמה
להוציא את הנעבד מן האלף
וחדוהו למקרוצת עצדת כוכבים: נעבד. ששאו עצדת כוכבים
והשתחויה לו: בשלמא מוקצה ונעבד.
אף ע"ג דודאי חשדי לא קשיא לן
דלס איתא דפלתיה כ"ו: אלא
רביע. אי חשדי ליחוש: ש"א
תישקרו. נעשים עקרה הילכך לא
רבע לה אצל אדיון לא חיש
כשעומדת צפונדק: וזכרים מאי
איכא צמימר. יחוש דלמא רבעה
עובד כוכבים דהכא ליכא עיקור
וזכר נמי מפיסל צנרבע דהא
קרא דנרבע דמן הצהמה צעולה
כתיב ועולה זכר הוא וקאמר
להוציא את הרובע ואת הנרבע:
ויחוש דלמא רבעה רועה. דהא
לאו דידעי הא ולא חס עליה:
אינהו ידיעי בהדרי. מד כתביה
דלורסיה למרבעה: מירתת. רועה
מיימה דאי מיעקרא מרגיש עובד
כוכבים וקא מצע ליה מיימה א"י
כל שעתא אחי מוי לה: **מכתבא**
גלגל בוע רגלא בחבריה ידע.
מכתב שקורין גרפי"א ושל צרול
הוא קורע ורועס את הגלגל שיש
כלומר הששים שהוא קשה ירח מן
המכתב לפי שהוא מכיר צו וכן
רכל וצליעל מכיר צמצרו וירא
מפניו. רגלא [רכל"ן] כמו (תהלים טו)
לא רגל על לשון וכן וירגל צענך
(שמואל ז' ז'): וזכרים מנקבות א'
צביון. לקרבן הואיל וחשדי דלמא
ארבעתיה עלה דליכא הכא עיקור
ולא כחש צנר: כיון דמיסריה. דפוס
זכר צמרה ורודפה כל שעה אס
מיוקק לו מירתתא שצניו צמי אדם
דצנר אצל דידיון אי מוקמינן לה
גצה לא מירתתא דלפוס שעתא הוא
דקלי גצה: א' תרבי כ"בא. שמה
תחלוהו ומרבעו עליה: א' תשרי
בר בי רב' באושפזיא. דלגז דלניע
לא מירתתא שיואל קול אס מצעל לו:
צניע ד'ה. ואיכא למיחש כדפרישין:
א'א כ"בא. הא אחרת כיון דמוגרינן
צה ורודפה מירתתא האשה:
אמרי. לא דמי כלנא לשאר צהמה:
דיבין דכי שריא י"ה אומצא מיסריה.
כל שעתא צמרה לא מירתתא
דצנרה אי מייסרין צמראי מיימר
אמרי אכני אומצא הוא דשדא
ליה: אומצא. משט צנר: נקבות
אצ"י נקבות מ"ש א"ר מייחדין
דקמי צצריימא צפ"ק (דף טו):
דאפילו נקצות אצל נקצות לא

רבינא
למוריס והאפילוהו כרשני עצדת כוכבים
כלום דאין הקדש לעצדת כוכבים
דתרומה (ט"ז ד' תרומה פ"י (דף כ"ט)). **אי איתא דאקצייה** א'
הוא מובין י"ה. לרומא דמיתלח נקטיה כלומר אפילו צמקו דמקו ופלומו אין לחוש מדמוצין ליה דלנלו הא שטעמא צמקמא לא
חיישין דלנלו מקו ופלומו^(א) אסרינן למכור אלף משום חשש רביעה ולא משום חשש המוקצה ועצד: **רגלא** בחבריה ידע. צקונטרס
גריס רגלא כריש' לשון רגל^(ב) כמו לא רגל על לשון רביעה (ר"ת גרס כפירוש הערוך). רגלא דלית' לשון שקר שכן מותרם (משל
טו) במשפט לא יעמל לא לא ידגל פומיה וס"י שקרן מצברו מכיר וכן הוא דפ' צנה אשה (שם טו) תלמידי חכמים המדליגין
זה לזה צהלה הקצ"ה אהבן שנאמר ודגלו עלי אהבה ומפרי"ת המכחישים זה לזה ואינם עומדים על העיקר אפי' הכי הקצ"ה אהבן
ולכ"י קאמר והוא ידעי' אורחא דשמעתא וליה לכו רצה (ג) למגמר מנייהו וצמדרש^(ג) נמי משמע ודגלו לשון מעילתו דקאמר מנין לקורא
צמורה שקר לאהרן הכן שיואל פי' שטע"פ שלא יקרא האלף שנאמר ודגלו עלי אהבה אצל רש"י פירש מדליגין לשון דגל שמקהילים
קולות צרכים וקשיא דלס קן מה ראה נריך פשיטא שנאמר לפי המקום: **דאמר** מר חביבה ע"היה בהמתם ש"י ישראל. לא
נודע לר"י מהיכן נפקא עיקר דבר זה:
עובדי כוכבים ש"א עמדו על הר סיני. ונראה^(ד) דגריס נמי דפסקה זוהמתן היינו משום
דאף על גב דליתיה לא הוה מוליהו הו"ל:

מייחדין: ישראל שצמדו על הר סיני. ונתקנו מכל
מוס כדכתיב (ש"ד ז') כולך יפה רעייתו ומוס אין כ"ד:
רבינא

למוריס והאפילוהו כרשני עצדת כוכבים
כלום דאין הקדש לעצדת כוכבים
דתרומה (ט"ז ד' תרומה פ"י (דף כ"ט)). **אי איתא דאקצייה** א'
הוא מובין י"ה. לרומא דמיתלח נקטיה כלומר אפילו צמקו דמקו ופלומו אין לחוש מדמוצין ליה דלנלו הא שטעמא צמקמא לא
חיישין דלנלו מקו ופלומו^(א) אסרינן למכור אלף משום חשש רביעה ולא משום חשש המוקצה ועצד: **רגלא** בחבריה ידע. צקונטרס
גריס רגלא כריש' לשון רגל^(ב) כמו לא רגל על לשון רביעה (ר"ת גרס כפירוש הערוך). רגלא דלית' לשון שקר שכן מותרם (משל
טו) במשפט לא יעמל לא לא ידגל פומיה וס"י שקרן מצברו מכיר וכן הוא דפ' צנה אשה (שם טו) תלמידי חכמים המדליגין
זה לזה צהלה הקצ"ה אהבן שנאמר ודגלו עלי אהבה ומפרי"ת המכחישים זה לזה ואינם עומדים על העיקר אפי' הכי הקצ"ה אהבן
ולכ"י קאמר והוא ידעי' אורחא דשמעתא וליה לכו רצה (ג) למגמר מנייהו וצמדרש^(ג) נמי משמע ודגלו לשון מעילתו דקאמר מנין לקורא
צמורה שקר לאהרן הכן שיואל פי' שטע"פ שלא יקרא האלף שנאמר ודגלו עלי אהבה אצל רש"י פירש מדליגין לשון דגל שמקהילים
קולות צרכים וקשיא דלס קן מה ראה נריך פשיטא שנאמר לפי המקום: **דאמר** מר חביבה ע"היה בהמתם ש"י ישראל. לא
נודע לר"י מהיכן נפקא עיקר דבר זה:
עובדי כוכבים ש"א עמדו על הר סיני. ונראה^(ד) דגריס נמי דפסקה זוהמתן היינו משום
דאף על גב דליתיה לא הוה מוליהו הו"ל:

מייחדין: ישראל שצמדו על הר סיני. ונתקנו מכל
מוס כדכתיב (ש"ד ז') כולך יפה רעייתו ומוס אין כ"ד:
רבינא
למוריס והאפילוהו כרשני עצדת כוכבים
כלום דאין הקדש לעצדת כוכבים
דתרומה (ט"ז ד' תרומה פ"י (דף כ"ט)). **אי איתא דאקצייה** א'
הוא מובין י"ה. לרומא דמיתלח נקטיה כלומר אפילו צמקו דמקו ופלומו אין לחוש מדמוצין ליה דלנלו הא שטעמא צמקמא לא
חיישין דלנלו מקו ופלומו^(א) אסרינן למכור אלף משום חשש רביעה ולא משום חשש המוקצה ועצד: **רגלא** בחבריה ידע. צקונטרס
גריס רגלא כריש' לשון רגל^(ב) כמו לא רגל על לשון רביעה (ר"ת גרס כפירוש הערוך). רגלא דלית' לשון שקר שכן מותרם (משל
טו) במשפט לא יעמל לא לא ידגל פומיה וס"י שקרן מצברו מכיר וכן הוא דפ' צנה אשה (שם טו) תלמידי חכמים המדליגין
זה לזה צהלה הקצ"ה אהבן שנאמר ודגלו עלי אהבה ומפרי"ת המכחישים זה לזה ואינם עומדים על העיקר אפי' הכי הקצ"ה אהבן
ולכ"י קאמר והוא ידעי' אורחא דשמעתא וליה לכו רצה (ג) למגמר מנייהו וצמדרש^(ג) נמי משמע ודגלו לשון מעילתו דקאמר מנין לקורא
צמורה שקר לאהרן הכן שיואל פי' שטע"פ שלא יקרא האלף שנאמר ודגלו עלי אהבה אצל רש"י פירש מדליגין לשון דגל שמקהילים
קולות צרכים וקשיא דלס קן מה ראה נריך פשיטא שנאמר לפי המקום: **דאמר** מר חביבה ע"היה בהמתם ש"י ישראל. לא
נודע לר"י מהיכן נפקא עיקר דבר זה:
עובדי כוכבים ש"א עמדו על הר סיני. ונראה^(ד) דגריס נמי דפסקה זוהמתן היינו משום
דאף על גב דליתיה לא הוה מוליהו הו"ל:

מייחדין: ישראל שצמדו על הר סיני. ונתקנו מכל
מוס כדכתיב (ש"ד ז') כולך יפה רעייתו ומוס אין כ"ד:
רבינא
למוריס והאפילוהו כרשני עצדת כוכבים
כלום דאין הקדש לעצדת כוכבים
דתרומה (ט"ז ד' תרומה פ"י (דף כ"ט)). **אי איתא דאקצייה** א'
הוא מובין י"ה. לרומא דמיתלח נקטיה כלומר אפילו צמקו דמקו ופלומו אין לחוש מדמוצין ליה דלנלו הא שטעמא צמקמא לא
חיישין דלנלו מקו ופלומו^(א) אסרינן למכור אלף משום חשש רביעה ולא משום חשש המוקצה ועצד: **רגלא** בחבריה ידע. צקונטרס
גריס רגלא כריש' לשון רגל^(ב) כמו לא רגל על לשון רביעה (ר"ת גרס כפירוש הערוך). רגלא דלית' לשון שקר שכן מותרם (משל
טו) במשפט לא יעמל לא לא ידגל פומיה וס"י שקרן מצברו מכיר וכן הוא דפ' צנה אשה (שם טו) תלמידי חכמים המדליגין
זה לזה צהלה הקצ"ה אהבן שנאמר ודגלו עלי אהבה ומפרי"ת המכחישים זה לזה ואינם עומדים על העיקר אפי' הכי הקצ"ה אהבן
ולכ"י קאמר והוא ידעי' אורחא דשמעתא וליה לכו רצה (ג) למגמר מנייהו וצמדרש^(ג) נמי משמע ודגלו לשון מעילתו דקאמר מנין לקורא
צמורה שקר לאהרן הכן שיואל פי' שטע"פ שלא יקרא האלף שנאמר ודגלו עלי אהבה אצל רש"י פירש מדליגין לשון דגל שמקהילים
קולות צרכים וקשיא דלס קן מה ראה נריך פשיטא שנאמר לפי המקום: **דאמר** מר חביבה ע"היה בהמתם ש"י ישראל. לא
נודע לר"י מהיכן נפקא עיקר דבר זה:
עובדי כוכבים ש"א עמדו על הר סיני. ונראה^(ד) דגריס נמי דפסקה זוהמתן היינו משום
דאף על גב דליתיה לא הוה מוליהו הו"ל:

מייחדין: ישראל שצמדו על הר סיני. ונתקנו מכל
מוס כדכתיב (ש"ד ז') כולך יפה רעייתו ומוס אין כ"ד:
רבינא
למוריס והאפילוהו כרשני עצדת כוכבים
כלום דאין הקדש לעצדת כוכבים
דתרומה (ט"ז ד' תרומה פ"י (דף כ"ט)). **אי איתא דאקצייה** א'
הוא מובין י"ה. לרומא דמיתלח נקטיה כלומר אפילו צמקו דמקו ופלומו אין לחוש מדמוצין ליה דלנלו הא שטעמא צמקמא לא
חיישין דלנלו מקו ופלומו^(א) אסרינן למכור אלף משום חשש רביעה ולא משום חשש המוקצה ועצד: **רגלא** בחבריה ידע. צקונטרס
גריס רגלא כריש' לשון רגל^(ב) כמו לא רגל על לשון רביעה (ר"ת גרס כפירוש הערוך). רגלא דלית' לשון שקר שכן מותרם (משל
טו) במשפט לא יעמל לא לא ידגל פומיה וס"י שקרן מצברו מכיר וכן הוא דפ' צנה אשה (שם טו) תלמידי חכמים המדליגין
זה לזה צהלה הקצ"ה אהבן שנאמר ודגלו עלי אהבה ומפרי"ת המכחישים זה לזה ואינם עומדים על העיקר אפי' הכי הקצ"ה אהבן
ולכ"י קאמר והוא ידעי' אורחא דשמעתא וליה לכו רצה (ג) למגמר מנייהו וצמדרש^(ג) נמי משמע ודגלו לשון מעילתו דקאמר מנין לקורא
צמורה שקר לאהרן הכן שיואל פי' שטע"פ שלא יקרא האלף שנאמר ודגלו עלי אהבה אצל רש"י פירש מדליגין לשון דגל שמקהילים
קולות צרכים וקשיא דלס קן מה ראה נריך פשיטא שנאמר לפי המקום: **דאמר** מר חביבה ע"היה בהמתם ש"י ישראל. לא
נודע לר"י מהיכן נפקא עיקר דבר זה:
עובדי כוכבים ש"א עמדו על הר סיני. ונראה^(ד) דגריס נמי דפסקה זוהמתן היינו משום
דאף על גב דליתיה לא הוה מוליהו הו"ל:

מייחדין: ישראל שצמדו על הר סיני. ונתקנו מכל
מוס כדכתיב (ש"ד ז') כולך יפה רעייתו ומוס אין כ"ד:
רבינא

אדם מכיר שאלו כליו של פלוני, אבל כגון חמורו וגמלו אין עושין כדאיתמר נמי לענין אבל בדוכתה. **וחזינא** למקצת רבוותא דמספקא להו בפורני אי עביד ביה אינשי אריסותא כשדה ושרי או כמרחץ ואסור, ומסתברא ודאי דאסור דלא תלינן אלא במילתא דלכולי עלמא עבדי הכי, דהא תלמוד שכירות דשדה יותר היא מפורסמת להתירא מן האריסות שזה נוטל בפירות למחצה לשליש ולרביע ונהנה מיהת במעשה שבת וזה אין לו בשדה כלום, ואפילו הכי פירשו בגמרא היתר השכירות משום דאמרין אריסותיה קעביד ולא תלו בשכירות, והטעם לפי שכל השדות לאריס הן עומדות כדאמרין בכתובות (פ' א') ארעא לאריסי קיימא, וכשאדם רואה זה הגוי עומד ועושה תדיר בשדה על כרחם יתלו באריסות והוא מותר לפיכך אף השכירות מותר בו, והמרחץ שאין סתמו עומד לאריסות הן תולין בשכירות ואסור, והדבר ידוע שאין פורני עומד לאריסות הלכך אף השכירות אסור בו ואפילו במשכירו לשנה ולחדש, אבל לחלוק עמו בפת בכל יום ודאי שכר שבת הוא ואסור והנוהג כן אינו משמר שבתו, וברייחיים התירו רבים לפי הענין שלהם שהם עומדים לאריסות, אבל בעל מתיבות * [כתב בפורני וריחים דכשדה ניהו, ובשם] רב האיי ז"ל מצאתי שכיון שהשכירה שנים הרבה ונתפרסם מותר, וכן נהגו היתר בבבל.

דף כ"ב ע"א. הא דאקשינן אי הכי מאי איריא מפני שנקראת על שמו תיפוק ליה מפני ולפני עור. פירש רש"י ז"ל דכותי עושה מלאכה בחולו של מועד ואגופא דברייא קאי, ולא מחזור, ואחרים פירשו אי אמרת בשלמא דכותי נמי צאית ואריסותא לרבי שמעון בן אלעזר אית ליה, קסבר רבי שמעון בן אלעזר דכותים גירי אריות ולא מפקדי וליכא משום ולפני עור, אלא אי אמרת דכותי לא צאית משום דאמר אנא גמירנא טפי אלמא מפקיד הלכך איכא נמי משום ולפני עור, וזה אינו כלום שאפילו כשתמצא לומר גירי אריות הם אינהו סברי דמפקדי וסברי דגמירי טפי מינן ולא צייתי.

ומדמקשה ותיפוק ליה משום ולפני עור במלאכה דחולו של מועד משמע לן מינה דאיסורא מדאורייתא, דאי מדרבנן הוא מי איכא לא תתן מכשול ליכא ודאי אלא נקראת על שמו, ותמה על עצמן אם אסרו עליו כלום מפני חשד זה בשל

ולהך פירושא* הא דדייקינן מינה מכלל דאיכא דוכתא דלא מוגרי, מדקתני אף, דהו"ל למתני אף ובמקום שאמרו, אלא שבתוספתא (פ"ב ה"ג) מצאתי חילוף דתניא רבי יוסי אומר אף בארץ ישראל משכירין בתים בסוריא מוכרין בתים ומשכירין שדות בחוצה לארץ מוכרין אלו ואלו כאן וכאן לא ישכיר ישראל את ביתו לגוי שבדוע שמכניס שם עבודה זרה, [אבל משכירין להם אורוות אוצרות ופונדקאות אף על פי שידוע שמכניס לתוכו עבודה זרה], פירוש מפני שאינו עובדה שם אבל בבית דירתו שם הוא עובדה ולפיכך הוא אסור, ואפשר מפני שאלו לשכירות הם עומדים ואיכא משום*, מכל מקום מדקתני כאן וכאן משמע אפילו בחוצה לארץ, אלא אם כן אתה דוחק דארישא קאי אארץ ישראל וסוריא, ואם אפשר בעל נפש צריך לפרוש מלהשכיר אף בחוצה לארץ, ועוד בירושלמי (ה"ט) ר' סימון היו לו כרמים גטועים בהר שאל לרבי יוחנן א"ל יבורו ואל ישכירם לגוי שאל לר' יהושע מהו להשכירם לגוי ושרא ליה ר' יהושע במקום שאין ישראל מצויים.

דף כ"א ע"ב. אבל שדהו לגוי מאי שרי מאי טעמא דאמרין אריסותיה קעביד. פירש רש"י שקיבלה למחצה לשליש ולרביע ועליו מוטלת לעשות, ובודאי דלשון אריסות דוקא הכי הוא, ושמעינן מינה דכל אריסותא דעביד גוי בשל ישראל בשבת שרי דכקבלנות דמי, דגוי לדעתא דנפשיה עביד, דקא קביל עליה מעיקרא כולוהו עבודות דאריס ואי מובר מפסיד מחצה שלו ומשלם, ולא דמי לישראל וגוי שקבלו שדה בשותפות, דהתם אישראל גופיה רמיא מילתא למיעבד אבל הכא אגוי רמיא מילתא, ודמיא הא מילתא למאי דאמרין גבי אבל (מו"ק י"א ב') האריסין והחכירין והקבלנים שלו הרי אלו יעשו, אלמא מלאכה דידהו חשיבא, ואי קשיא הא דאיתמר התם בפרק מי שהפך (י"ב א') מקבלי קבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר, ומפרשי לה רבנן בשבת והכי היא דוקא דשמעתא, לא קשיא דהתם בקבולת של בנין והדומה להם שאין להם חלק בגוף הקרקע ונראין כשכירי יום, ומשום מראית העין אסור בבנין קרקע וכיוצא בו, ומיהו במלאכת כלים הנעשה בצינעה בתוך הבית שנינו במסכת שבת (י"ז ב') וכולן בית הלל מתירין עם השמש, וכן אפילו בעורות וכלים לכובס מותר שאין

* התיבות שבמוקף נוספו ע"פ חדושי הר"ן.

* אולי צ"ל משום איכה.

וניחא ליה דלמא אידי דבעי למיתני סיפא ואם התנו מתחילה מותר תנא לא יאמר דרבנותא קא משמע לן אבל הוא הדין דאסור.

אין מעמידין

דף כ"ה ע"ב. איכא דגרסי איכא בינייהו אשה חשובה בין האנשים ואינה חשובה בין הנשים. כלומר שאינה נאה דמשום עריות ליכא דהא כעורה היא ומשום שפיכות דמים נמי ליכא דהא חשובה בין האנשים אבל לרב אידי איכא משום שפיכות דמים אף על פי שחשובה, ורש"י ז"ל אמר כיון דחשובה היא בין האנשים לדברי הכל ליכא משום שפיכות דמים אבל משום עריות איכא לרב אידי דהא סתמא אמר אשה כלי זינה עליה, אבל לר' ירמיה דמוקי לה באשה חשובה משמע חשובה בין האנשים ובין הנשים, ואין לשון זה מחזור כל צרכו דודאי אשה חשובה דקאמר ר' ירמיה בין האנשים קאמר ולא פליגי בעריות, ולשתי הלשונות קשה דהא אמר מר (כ"ב ב') חביבה עליהם בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן ולא גריעה כעורה מבהמת ישראל, ואפשר לומר כגון שהיא זקנה דאינהו כיון דאדיקי בבהמות בהמת ישראל עדיפא להו מינה, ואיכא דגרסי איכא בינייהו אשה חשובה בין הנשים ואינה חשובה בין האנשים דמשום שפיכות דמים איכא לר' ירמיה ולרב אידי ליכא משום שפיכות דמים דלעולם כלי זינה עליה, וא"ת הא לעולם אסורה משום ערוה, נפקא מינה היכא דבעלה עמה דליכא למיחש משום ערוה דודאי בעלה משמרה, וא"ת תיפוק ליה משום בעל, כגון שהוא אדם חשוב דלדידיה לא מצו קטלי ליה, וזה הלשון אינו כלום חדא דהוה ליה למימר איכא בינייהו אשה שאינה חשובה וחשובה בין הנשים למה ליה לאדכורי הכא, ועוד דהוה ליה למימר כשבעלה עמה ועיקר אוקימתא לא הוזכרה, ועוד אין יחוד באשה ובעלה עמה, וכשבדקתי אחר עיקר הנוסחאות מצאתי כתוב בכולן אשה חשובה בין הנשים ושאינה חשובה בין האנשים ובמקצתן כתוב מפורש ואשה שאינה חשובה, ומשמע דתיתי איכא בינייהו קאמר, ואיני יכול ליישבה דמשמע חשובה ליחודה בין הנשים ושאינה חשובה ליחודה בין האנשים, ולשון חשיבות לא מצינו ביופי אלא בקרובין למלכות שאדם מתירא מהם, וסוף דבר צריך אני לעשות לי רב בזה.

דבריהם, אלא ש"מ חולו של מועד תורה היא, והכי נמי אמרינן בהדיא בריש פרק מי שהפך (מ"ק י"א ב' ע"ש) לא מבעיא חולו של מועד דאיסור מלאכה דאורייתא וכו', ודקאמר התם [בירושלמי] (פ"ב ה"ג) אילו היה מי שימנה עמי הייתי מתיר מלאכה בחולו של מועד וכו', יש לומר מפני שהחכמים הוסיפו עליהן הרבה ואותן היה מבקש להתיר, הא מן התורה אינו אסור אלא במלאכת עבודת קרקע וכיוצא בה שטרחתן מרובה, ומיהו אין בזה מן התורה לא לאו ולא מלקות, כרבי עקיבא דמפיק לה (חגיגה י"ח א') ממקראי קדש דאיסור עשה רמז לך הכתוב בו, והיינו דאמרינן התם (מ"ק י"ב א') הלכות מועד כהלכות שבת יש מהן פטור אבל אסור יש וכו', והר"מ הספרי ז"ל (פ"ו מ"ט ה"א) סומך על הירושלמי שהזכרנו ולא כיוון יפה, ועוד מפורש בפרק אין דורשין (חגיגה ט"ו) מכלל דתרוייהו סבירא להו חולו של מועד אסור בעשיית מלאכה, כלומר מן התורה וכדמוכחא שמעתא.

ואם התנו מתחילה מותר ואם באו לבית החשבון אסור. פירש רש"י ז"ל דמילתא באנפי נפשה היא והכי קאמר אם לא אמר לו טול אתה חלקך בשבת אלא נטלו סתם ואחר כך באו לבית החשבון אסור ואף על גב שכבר נטל, ורבנותא קא משמע לן טפי מרישא דאף על פי שכבר נטל אם באו לחשבון אסור, והראב"ד ז"ל פירש דאהתנו מעיקרא קאי, כלומר אף על פי שהתנו אם אמרו אחר כך שיבואו לחשבון ותהא חלוקתן בשוה אסור, סלקא דעתך אמינא הואיל והתנו מעיקרא כי עבדי בהתירא עבדי והשתא מתנה בעלמא הוא דקא יהבי להדי, קא משמע לן דכיון דבאו לחשבון אשתכח דתנאי דמעיקרא הערמה בעלמא הוא, ומיהו האי פירושא לא מיסתגי לקמן דדייקנן אימא סיפא ואם באו לחשבון אסור הא סתמא שרי, ומאי קושיא אין סתמא שרי משום דהתנו מעיקרא הוה, אלא דאיכא לפרושי הא סתמא בלא חשבון ובלא תנאי שרי, דאי סתמא אסור לשמועין סתמא וכל שכן באו לחשבון אפילו אחר שהתנו אסור, ואין זה נכון, ולדברי רש"י ז"ל טעמא דמסקנא דמהא ליכא למישמע מינה, משום דלמא רישא דוקא דקתני דהתנו מותר, וסיפא אורחא דמילתא קתני שאם נטלו סתם סומכין על החשבון שבסוף ואסור, ודלמא סיפא דוקא ורישא אורחא דמילתא (דמתני') [קתני].

וקשיא ליה לראב"ד ז"ל הא דאיבעיא לן סתמא מאי נ'פשוט מרישא דקתני לא יאמר לו טול אתה חלקך בשבת טעמא דאמר ליה הא סתמא שרי,

מנחת

קדושים, מצוה רל"ג, שלא לעוול המשפט

חינוך

מפשוטו והביא דברים אלו אשר כתבנו שהובא במ"ל והוסיף טעמים מדילי' ולדידי צ"ע דהברייתא דורש גם זה אבל אינו מוכרח שיציאו מפשוטו דפשוטו ג"כ אמת. אך לפמ"ש הקרבן אהרן בעצמו דלשון נתינה ל"ש רק לשון שימה ע"ש נראה דפשוטו כ"ה כמו שנדרש וצ"ע. ועיין בתרגום אונקלוס גבי לא תתן להעביר למולך תרגם מלת

תתן כמו בלשון הקודש תתן וכאן פ' קדושים גבי לפני עוור לא תתן תרגם לא תשים נראה דסובר כסברת הקרבן אהרן דפי' הפסוק הוא כמו הנדרש וצ"ע:

>קומץ מנחה: עיין שם בפנים הבאתי דברי התוס' ע"ז דף ט"ו ע"ב ד"ה לנכרי דלפני דלפני דלא אמרינן הוא מטעם דכיון דהנכרי אין עושה עבירה כיון דהוא אינו מוזהר אל"ע וא"כ אין הישראל עובר על לפני עוור ועל לפני דלפני לא חיישינן. אבל למכור לישראל החשוד שהוא ימכור לאחר להכשיל. וא"כ הישראל יעבור על ל"ע. וא"כ הישראל המוכר לישראל החשוד עובר ג"כ על ל"ע דהוא מכשיל לישראל החשוד דהוא יעבור על לאו דל"ע אלו דברי התוס' בקיצור. ולפי דברי התוס' אלו משמע דאם הישראל מוכר לנכרי אע"ג שהנכרי יחזור וימכור לישראל הוי לפני דלפני ולא מוזהר ע"ז הישראל כיון דהנכרי אינו מוזהר על לפני עור ולא יעשה הנכרי שום עבירה וא"כ הוי לפני דלפני מ"ל אם הנכרי מוכר לנכרי אחר או לישראל בין כך ובין כך לא יעשה הנכרי הזה שהישראל מוכר לו שום עבירה ואינו עובר על ל"ע ועל לפני דלפני אינו מוזהר. רק מה שמבאר כ"פ בש"ס ובש"ע דלא ימכור לנכרי שמא יחזור וימכור לישראל. משום דמצוה להפריש ישראל מאיסור והוא משום לא תאכילום והוא מדרבנן. אבל לא משום לפני עוור. וראיתי ברא"ש ע"ז דף י"ד

כיוצא בזה. וכן מה שאמרו זכרונם לברכה (שם טו ב), שאסור למכור כל כלי מלחמה וכל דבר שיש בו נזק לרבים לעכו"ם, אלא אם כן מוכרו כי היכי דמגנו עלן. וכן אסור למכור לישראל המוכרו לעכו"ם, וכן לישראל לסטים, ואיסור הכל משום ולפני עור. ויתר פרטיה במקומות מהתלמוד בפיוזר [הלכות רוצח פ"א].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר עליה והשיא את חבריו לדעת עצה שאינה הוגנת לו או סייע אותו בדבר עבירה, כגון המושיט כוס יין לנזיר וכל כיוצא בזה עבר על לאו זה, והוא כעובר על מצות מלך, ואין לוקין עליו, לפי שאין בו מעשה.

רל"ג. שלא לעוול המשפט.

שלא יעשה הדיין עוול בדין והעוול יהיה בכל עת שיעבור על מה שצותה לנו התורה בענין הדין, אלא אם כן עשה ברצון בעלי הדין, ועל זה נאמר (ויקרא יט טו) לא תעשו עול במשפט.

שורש המצוה ידוע, כי במשפט צדק, יתקיים ישוב בני אדם.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (כתובות קה ע"א), שהמענה את הדין בכלל מעול המשפט הוא. ומה שאמרו (אבות פ"א מ"א) הוו מתונים בדין, כדי שלא יבואו לעול המשפט. ואמרו זכרונם לברכה (יבמות קט ע"ב) שראוי למי שהוא דן להמלך עם גדול ממנו אם הוא אצלו, ואמרו (אבות פ"ד מ"ז) באזהרת ענין זה כל המונע עצמו מן הדין מונע ממנו איבה וגזל ושבועת שוא, וכל זה ללמדנו שהדבר צריך מיתון וישוב הדעת הרבה כדי שלא יטעו בדין, כי הרבה דברים יש בדינים, וחכם גדול צריך להיות בדין, וכמו שאמרו זכרונם לברכה (ב"ב קעה ע"ב) הרוצה להתחכם יעסוק בדיני ממונות, שאין מקצוע בתורה גדול מהן, שהם כמעין

וגם נ"ל פשוט דהא דאם מושיט אבר מן החי לב"נ וכן שאר דבר האסור לנכרי דעובר על לפני עוור היינו דוקא דאם הנכרי יודע שהוא אבר מן החי אי שאר איסור דעושה הנכרי איסור וא"כ הוא עובר על לפני עוור. אבל אם הנכרי אינו יודע כלל אם הוא אבמ"ה דאין הנכרי עושה איסור כלל דהא הוא שוגג גמור ואינו מכשילו כלל כמבאר בהר"מ בה' מלכים אינו עובר הישראל על לפני עוור רק לישראל שהוא שוגג אסור ליתן משום לא תאכילום אף שהוא שוגג. אבל לנכרי שהוא שוגג גמור מותר ליתן לדעתו והוא פשוט:

למצוה הנ"ל נסתפקתי אם מוכר לו דבר האסור לו מדרבנן אם עובר על לפני עוור דאורייתא דהא מכשיל ליה ואפי' עצה רעה אם נותן לו עובר על לפני עור או דלמא כיון דמן התורה הוא מותר רק מדרבנן אסור לא עבר מדאורייתא ואח"כ מצאתי בע"ז בתוס' דף כ"ב ע"א ד"ה ת"ל מבאר להדיא דאף באיסור דרבנן עובר על לפני עוור דאורייתא ע"ש:

מצוה רל"ג, שלא לעוול המשפט שלא יעשה הדיין עול בדין כו'. ונוהגת בזכרים נ' דגם בנשים ופסולין אם קבלו עליהם מוזהרים בזה וזה פשוט. וגם ב"נ מוזהרים בזה כמ"ש לעיל בשם הרמב"ן עה"ת דמביא ירושלמי דב"נ המטה דין נהרג ושאר דיני מצוה אין כאן מקומו להאריך ומבוארין בארוכה בש"ע ח"מ סי' כ"ה:

הנובע. והזהירונו גם כן (סנהדרין ח ע"א) שיהא חביב עלינו דין של פרוטה כדין של מאה מנה לדון אותו לאמיתו. ומפני חומר הדין, שיבחו הרבה מי שיכול להטיל פשרה בין בעלי הריב, ועליו נאמר (זכריה ח טז) אמת ומשפט שלום שפטו, שזהו משפט של שלום, וכן בדוד הוא אומר (שמואל-ב ח טו) ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו, אי זהו משפט שיש עמו צדקה הוי אומר זהו ביצוע. ויתר רובי האזהרות שהזהירונו זכרונם לברכה בהשוות הדין, ושאר פרטי המצוה, הם בפיוזר בסדר נזיקין, והעיקר במסכת סנהדרין [ח"מ סי' יז].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים כי להם המשפט. ועובר עליה ועשה עול במשפט, כלומר, שדן שלא כדין תורה לדעת עבר על לאו זה אבל אין לוקין עליו, דלאו שאין בו מעשה אלא דיבור לבד, אין לוקין עליו, חוץ מאותן שמנינו למעלה (מצוה רלט), ועוד שהרי כל הדן שלא כדין תורה דינו חוזר, ולפיכך אין לוקין עליו, וכדאמרינן בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות (לג א), שכל הטועה בדבר משנה, לעולם חוזר. והענין לומר שכל הטועה לדון במה שהוא היפך כוונת התורה, בלי ספק דינו בטל לגמרי, והרי הוא כאילו לא נאמר, ושם יתבאר שיש צדדין.

תוס' בע"ז (דף כא ע"א) דלשון הפקעה משמע שמפקיע החיוב לגמרי מן הקרקע וכאן אין הפקעה גמורה כיון דאין קנין. והנה מה דפשיטא ליה דהפקעה הוא איסור דאורייתא זה אינו מוכרח, גם מה דפשיטא ליה דהערמה אינו כלום ג"כ אין הכרח לומר כן, ומה שאמר דמכירת חמץ שאני דבשביל האיסור מחויב לעשות כן גמר ומוכר בלב שלם כדי שלא יעבור איסורא דאורייתא, מאן מפסי דבשביעית אין לומר כן, הרי בשביעית נמי יתכן דבשביל שלא יעבור באיסור שביעית ניח"ל ומכוון להקנות לו בקנין גמור ומה בכך שהוא רוצה שאחרי שביעית יחזור לכרמו ולשדהו מאי איכפת ליה אם יכוין להקנות לו בכוונה גמורה שיהא שלו בשביעית והוא ינצל מאיסור שביעית, ובפרט לפמשי"כ לעיל סברת בעל תורת חסד וכן משמע לשון הרמב"ם, כל איסור לא תחנם אינו משום עצם הקנין לבד, אלא דשרשו של האיסור דלא תחנם הוא רק מזה שמביאו לידי ישיבת קבע בארץ, שלפי"ז הפקעת שביעית ע"י קנין של העכו"ם אינו סותר ולא גורם לעבור בלאו דלא תחנם, דיש לקיים שניהם לעשות הקנאה להנכרי שיפקיע איסור שביעית וגם שיהיה מסודר שהגוי לא יבוא ע"י ישיבת קבע וממילא דלא יעבור בקנין שכזה על ל"ת דלא תחנם וכפי שהסביר לנו בעל התו"ח הגו' ואין הדברים סותרים זה את זה כלל.

סימן קבר

לפני עור בנתינה שלא יצאה לפועל וכדומה בהרהורי עבירה

נסתפקתי בל"ת דלפני עור לא תתן מכשול, אם בהנחת המכשול לחור כגון מוציט כוס יין לגזיר או אבר מן החי לבן נח, אם ברגע המסירה מיד עבר בל"ת אע"פ שלא שחה הנזיר אח"כ או הכן נח לא אכל אבר מן החי נמי הוא כבר עבר בל"ת שהרי נתן מכשול, או דילמא דעבירת הל"ת מתלי תלי וקאי, ואם לבסוף לא עבר עבירה אין הנותן עובר דהוא נידון על שם סופו, דאם הלח לא בא לידי עבירה נפקע הל"ת מזה שנתן המכשול.

לפ"ר אמרתי להעיר מההיא דקידושין (דף לב ע"א) דרב הונא קרע שיראי באנפי רבה בריה, אמר איזל אחזי אי רתח אי לא רתח. ופריך ודלמא רתח וקעבר אלפני עור לא תתן מכשול וכו'. ואם נאמר דעבירת לאו זה נגמרת תיכף כשנותן המכשול ואע"פ שלבסוף לא נכשל מ"מ הנותן עבר, א"כ אף אם לא רתח כלל רב הונא כבר עבר. וא"כ יקשה למה פריך ודלמא רתח, תפ"ל דגם אם לא רתח נמי כבר עבר בל"ת דלפני עור לא תתן מכשול. אבל כד נעיין אין זה הכרח. דלעולם אפשר לומר דגם אם לא עשה עבירה מ"מ נותן המכשול כבר עבר, אבל תנאי יש בדבר דדוקא שהמכשול עתיד להיות בפועל או עובר המכשיל תיכף, אבל אם היה בטוח שהלה לא יעבור ודאי דלא שייך שהנותן יעבור, דמאי קא עביד. ולפ"ז שפיר מקדימה הגמרא לומר ודילמא הודפס מאתר אוצר החכמה

אעל"מ כדי להוציא מזה שוכה שלא בעבירה, וכן ראיתי להגאון רש"ז מלובלין בעל תורת חסד (בתשובתו שהובאה בספר זכר שמחה סימן רטו), דבאיסור מכירת שדה לגוי לא נאמר אעל"מ. וסברתו, משום דאיסור מכירה לנכרי לא תליא בחלות הקנין לנכרי, דאם מכנים עכו"ם בביתו גם בלי שיהא קנוי לו בתורת קנין שהוא שלו דוקא, דאפילו לא קנה הגוי בקנין אלא שהכניסו באופן שלא יכול עוד להוציאו משם ג"כ עובר בל"ת דלא תחנם דלאו בקנין תליא מילתא, ולכן גם אם נאמר דאעל"מ ג"כ עובר בל"ת דלא תחנם ולכן לא שייך לומר אעל"מ דבזה לא יתוקן האיסור ועבירה דעבד עבד וכסברת המהרי"ט גבי שוחט בשבת דלא שייך לומר אעל"מ. ולפי"ז אמרתי דיש להוסיף בסברתו דיש לחלק בה להקל ולהחמיר, דאם יצויר מכירה והקנאה לגוי שיקנה קרקע בא"י אבל הקניה לא תוסיף לו כח ושום אפשרות להגיע ע"י לידי ישיבת קבע בארץ, יתכן לומר דבכה"ג לא יעבור ישראל המוכר בל"ת, דשרש האיסור באזהרה דלא תחנם לאו בקנין תליא מילתא ורק בגורם לו חניה בארץ זהו שרש האיסור, ולכן בהיתר מכירה שנהגו שמסודר באופן בטוח שמכירה זו לא תביאחו שישתקע בארץ, יתכן לומר דאע"ג שהקנין חל אבל אם הגוי לא יבוא ע"י לידי ישיבת קבע אין זה איסור שאסרה תורה ואין זה בכלל לא תחנם. ומה שהקשו ע"ז דהא אנן לא דרשינן טעמא דקרא ושום סברא וטעם על המצוה לא יועיל לחדש איזה קולא, י"ל דזה אין טענה נגד סברת הגאון בעל תורת חסד, דלפי הסברו לא אנן הוא דדרשינן טעמא דקרא אלא שבקיה לקרא דאיהו דחוק ודריש טעמא אנפשיה, שהרי לא נזכר בקרא שיש איסור על עצם הקנין של מכר או מתנה, אלא לא תתן להם חניה קא אמר רחמנא, א"כ הפסוק בעצמו מכריז שלא נאסר אלא פעולה שמביאה שיהיה להגוי חניה בארץ אבל אם חניה אין כאן גם איסור אין כאן, וזה היוצא מדבריו של בעל תורת חסד. **וכן** נראה מדקדוק לשון הרמב"ם הל' ע"ז (פ"י ה"ד) שאמר: ומפני מה אין מוכרין להם שנאמר לא תחנם לא תתן להם חניה בקרקע שאם לא יהיה להם קרקע ישיבתו עראי היא, ע"כ. דיש להתבונן מה דחקו להרמב"ם לדרוש טעמא דקרא ולא סגי ליה לומר דאסור למכור להם משום דכתיב לא תחנם ומה ג"מ מן הטעם, אלא עכצ"ל דהרמב"ם לישנא דקרא קשיתה, דהיכן רמוז בלשון „לא תחנם" איסור מכירה דקרקע ולא בשכירות קרקע, ומכירה מאן דכר שמוה, לכן אומר דלישנא דקרא דייק ואומר דשורש האיסור אינו חלות קנין הקרקע דוקא אלא הכי קאמר דאפילו אם הנכרי דר בשכירות בארץ מ"מ אסור למכור לו הקרקע משום דבלי מכירה אין ישיבתו אלא ישיבת עראי אבל מכירה משוי ליה ישיבת קבע, דלישנא דקרא מוכיח על עצמו דשורש האיסור הוא זה שמביאו לידי ישיבת קבע ולא דעצם הקנין הוא ⁼⁼ האיסור וכסברתו של התורת חסד הגו'.

וראיתי לרב גדול מפורסם מגלה דעתו דמה שמוכרין לערבי איסור חמור הוא מדאורייתא, שמפקיעין את הארץ ממצות התלויות בה וגם זו היא הערמה ניכרת שאינו מועיל כלום. ודבריו אלה סותראי גינהו. דאם זה חשיב הערמה שהקנין בטל, א"כ אין כאן הפקעה מן המצות. עיין לשון הר צבי > שו"ת > ג - יורה דעה / פרנק, צבי פסח (עמוד 134) {726077}

רתח, ומכיון שכן עובר אלפני עור אף אם בסוף לא יכשל הלה בעבירה. אבל עדיין יש לדקדק דא"כ הו"ל לומר והא קא עבר אלפני עור דדילמא רתח דבלשון הוה היה משמיענו דגם אם לבסוף לא נעשתה עבירה ג"כ נותן המכשול עובר, אבל עכשיו דמקדים ודילמא רתח משמע דלא משכח"ל שיעבור בלפני עור אא"כ רתח, דוקא שהמכשול נעשה בפועל.

שוב הוגד לי שבספר יד מלאכי דן בספק זה ונו"ג גם בראיה זו מקידושין. ובמקום אחר כתבתי שלענין איסור דרבנן אף לשיטת התוס' (ע"ז דף כ"א ע"א) דאיכא לפני עור באיסור דרבנן, מ"מ י"ל דהיינו דוקא אם מכשילו שיעבור במזיד, אז י"ל דעובר בלפני עור לא תתן מכשול דאורייתא, אבל אם מכשיל לחבירו באיסור דרבנן בשוגג, דלבסוף לא עשה עבירה לפימ"ש הנתיבות (בסימן רל"ד) דבשגגת עבירה דרבנן ליכא עבירה כלל והוי כאילו לא עבד איסורא, א"כ למה יעבור בלפני עור אפילו אם נצדד דמושיט כוס יין לגזיר עובר בלפני עור אף אם אח"כ לא שתה הגזיר ד, לא תתן" כתב, עכ"ז י"ל שלענין איסור דרבנן כגון מוסר לו איסור דרבנן וברור לו להנותן דבמזיד ודאי לא יאכלנו אלא כ"ו שלא ידע, א"כ אינו במציאות כלל שיעבור חבירו על איסור דרבנן.

וכעין זה נסתפקתי לענין אוהרה ד, ונשמרת מכל דבר רע", שלא ירהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה, אם עבר והרהר ולא בא לידי טומאה, אם עבר על ,ונשמרת" ולכאורה יש להביא ראיה לזה מאריכות לשון הברייתא שלא ירהר ביום ויבוא לידי טומאה בלילה, ולמה לא סגי ליה שיאמר שלא ירהר, דעובר בין שבא לידי טומאה ובין שלא בא לידי טומאה, אלא משמע ד,ונשמרת", איסור הרהור, מיתלי תלי וקאי, ואם לא בא לידי טומאה אגמ"ל דלא עבר על ונשמרת, משום דעיקר איסור של הרהור הוא כשמצטרף למעשה טומאה אבל בלי צירוף מעשה אין המחשבה עבירה. וכעין זה אומר בבית הלוי (ח"א סוף סימן א) בשיטת הרמב"ם (פ"א מהלכות איסור"ב הלכה כא) דבחיבי מיתת ב"ד וחייבי כריתות לוקה גם על קרוב בשר גרידא. והקשה השע"מ, דא"כ ביבמות (דף ג) דאמרינן דקרא ד,עליה אתא לפטור אחות אשה מיבום, דפריך שם טעמא דכתב רחמנא עליה הא לא"ה הוה אמינא אחות אשה מתיבמת דאתי עשה ודחי ל"ת, אימר דאמרינן עשה דוחה ל"ת, ל"ת גרידא, שיש בו כרת מי דחי. ואמאי לא פריך הגמרא דעדיפא מינה, דהא לא הוי בעידנא דהעשה אינו מקיים אלא בביאה ול"ת עובר מיד בנגיעה בעלמא כדכתיב לא תקרב. ע"כ קושית השע"מ. ובבית הלוי מתרץ בפשיטות, דהרי הך איסורא דקירוב בשר נפק"ל בתו"כ מקרא ד,אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה", לחייב על כל תקרב ועל כל תגלה. א"כ אין הקירוב בעצמו עצם איסור, ורק בשביל הביאה נאסר גם הקירוב וכלשון הרמב"ם שם שנאמר לא תקרבו לגלות ערוה, כלומר, לא תקרבו לדברים המביאין לידי גילוי ערוה. וא"כ עיקרו של איסור זה דקריבה תלוי רק בביאה עצמה, ומשנ"ה אם עיקר הביאה הוי היתר משום דעשה דוחה ל"ת, ליכא כלל איסורא דקירוב בשר, דאע"ג

דבקירוב בשר לא מקיים העשה מ"מ הא לא אסרה תורה רק קירוב בשר של ערוה, וכאן הא אינו של ערוה, ע"כ. וכן יש לדון בהרהור עבירה, דלא נאסר אלא הרהור שמביא לידי טומאה ומכיון שלא בא לידי טומאה גם ההרהור אינו כלום. ואף שיש לומר דאין הנידון דומה, דשא"ה דקירוב זה בטוח שלא יבא לידי איסור ערוה, לכן לא אסרה תורה קירוב שכזה, משא"כ בהרהור עבירה שבשעת ההרהור יש לחשוש שיביא לידי טומאה, והרהור שכזה אסרה תורה, יתכן שנעשה גוף איסורו ולא על תנאי נאמר. וכעין זה בתוס' (סוטה דף כ"ט ע"א) דהא דאסרה תורה גבי סוטה מספק לאו איסור ספק הוא, אע"ג דרשש האיסור משום חשש ספק דשמא נטמאה, מ"מ התורה עשאתו כודאי איסור אף אם קמי שמיא גליא דלא נטמאה, מ"מ מפני הספק נעשה כודאי איסור. אבל אע"פ שאין ראיה לדבר יש מקום להסתפק, דשמא לא אסרה תורה הרהור באיסור מיוחד מצד עצמו, אלא דאיסורו הוא ע"ש סופו, שזה יביאחו לידי טומאה, אבל אם לבסוף לא בא לידי טומאה אגמ"ל דבהרהורו הוא כמאן דלא עבד איסורא, ואע"ג דאמרו יומא (דף נ"ט ע"א) הרהורי עבירה קשין מעבירה, ומשמעות לשון זה הוא, דהרהור איסור בפני עצמו הוא, אבל לפירש"י שם נראה דזה נאמר לענין אחר לגמרי ולא למילף שיש איסור בעצם ההרהור מצד עצמו. **אגב**, אזכיר מה דקשה לי בדברי מהרש"א (ע"ז דף כ"ב) וז"ל: גם קשה מקרא דמיתתי שלא ירהר מונשמרת מכל דבר רע, דדיבור אינו משמע הרהור כמ"ש התוס' פרק המפקיד גבי על כל דבר פשע שאמרו החושב לשלוח יד חייב היינו דבור וכו', עכ"ל. וקושיא זו דמנ"ל לאסור מהאי קרא הרהור, הנה, מלבד דבספרי דריש דלבר' הנאמר כאן קאי לאסור לה"ר, ומונשמרת ילפינן למיסר הרהור, אבל בלא"ה י"ל כמו שכתבתי לעיל, דדבר רע קאי על דבר שנאסר כבר בתורה וכאן מוסיף, ,ונשמרת", לאסור כל דבר שיכול להביאו לידי עבירה ובהך אוהרת דונשמרת אין בה לשון דבור ולא לשון מחשבה אלא חיוב לזוהר מכל ענין המביא לידי עבירה, ואם מחשבה היא שמביאה לידי עבירה הרי מחשבה גמי בכלל אוהרה זו ומאי דאמרינן בעלמא דלשון דבר ממעט מחשבה היינו כשהאיסור נאמר בלשון דבור וכמו דדרשינן גבי שבת ממצוא חפצך ודבר דבר, דדבור אסור הרהור מותר, אבל כאן דהאזהרה היא בלשון ,ונשמרת" כלומר שישמור את עצמו, אין לחלק בין דבור להרהור.

סימן קבה

אם יש חיוב לאפרושי מאיסורא לעובר במזיד

מה רפשוט לכת"ר שיש חיוב לאפרושי מאיסורא כשהלח עובר במזיד.

הנה בש"ך יור"ד (סימן קנא ס"ק ו) כתב: דמה שכתבו הרא"ש פ"ק דשבת והר"ן פ"ק דע"ז שאף במקום שאין ל"ת דלפני עור לא תתן מכשול, מ"מ איכא חיובא דלאפרושי

מנחת

קדושים, מצוה רלב, שלא להכשיל תם בדרך

חינוך

ועל ק' התוס' ל"ל טעמא דמגיד דבריו והלא בלאו הכי אסור משום לפני עור עי' בטורי אבן להגאון שאגת אריה לפי המ"ד דב"נ הלומד תורה חייב משום גזל דמורשה קהלת יעקב עי"ש בסנהדרין אם כן ישראל הלומד תורה עמו הוי כמי שנותן לו מתנה ושרי אי לאו משום מגיד דבריו ליעקב. ועי' ר"מ פ"י דמלכים נראה מדבריו דעכו"ם הלומד תורה אינו רק איסור דרבנן דקראי אסמכתא נינהו אם כן בכל גווני אסור ובפרט דר"ז דרשין מקרא הו"ל להר"מ ז"ל להביאו וצ"ע. אך גוף הדבר תמוה דהר"מ ז"ל לא יחלוק דדוקא בקאי בתרי עברי דנהרא והוא ש"ס מפורש וצ"ע. ועיין פרי חדש יו"ד סי' ס"ד הביא בשם אמונת שמואל דאינו עובר בלפני עור כל היכא כ"ה דשרי לדידה וכבר השיגו עליו האחרונים ופלפלו בזה. אך מדברי התוס' חגיגה שהבאתי במ"ש דהלומד תורה לעכו"ם חייב משום לפני עור מפורש דלא כדבריו דאף שלדידי מותר וחיובא ליכא מכל מקום עובר על שלומד עם העכו"ם ויש בזה פלפולים רבים ועיין בהשטות מ"ש בשם התוס':

והוא בעבור כו'. ואין לוקין עי' מ"ל פ"ג ממלוה באריכות לענין ריבית. והנה מד' הרה"מ וכן מד' הר"מ נראה דפסוק הזה דלפני עור יצא לגמרי מפשוטו

דאם נתן מכשול ממש אבן לפני עור אינו עובר כנראה מדברי הרב בתחלת דבריו וכן ממה שכתב שאין בו מעשה ואם זה ג"כ נכלל בלאו הוי יש בו מעשה ואי דהוא סובר דכיון דיכול לעבור בלי מעשה אין לוקין כבר כ' כ"פ בשם השער המלך דאם ד"ז א"א לעבור בלי מעשה הוי מעש' ולוקין מכל מקום לא ידעתי כיון דמבוא' ביבמות דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו חוץ מהפסוק והיה הבכור והכונה כתב הרמב"ן היינו דגם פשוטו נדרש אף שכמה דברים נרמזו חוץ מפ' זה דעקרינן מפשוטו לגמרי אם כן כאן נהי דהנרמז בו אמת לא כמו הכותים וצדוקים ימ"ש המפורשים כפשוטו מכל מקום דין זה ג"כ אמת דאסור להכשיל העור בדרך ולא ידעתי מנלן דזה המפורש אינו בכלל הלאו. שו"ר במל"מ פ"ד מה' מלוה ד"ה כתב הרב הכה"ג כו' כתב שם טעם דלפני עור איתקש לחרש וגם כתיב ויראת מאלהיך כו' אבל ארור משגה עור בדרך הוא כפשוטו. ועי' ש"ש עוד שכתב כיון דאין בו מעשה אף דעובר על השבועה ג"כ דכתיב ארור משגה וארור בו שבועה מכל מקום אינו נפסל דהוי אין בו מעשה והו"ל כנשבע שיאכל ולא אכל ע"ש. ולדידי צ"ע דהמקרא נוציא לגמרי מפשוטו וא"כ אם הכשיל עור בדרך כגון שנתן מכשול לפניו אפשר ג"כ עובר על הלאו וקאי בארור אם כן לוקין ופסול לעדות ואפשר גם כן לעכו"ם אם הכשילו דהלאו גם עליו קאי כמבואר לעיל וצ"ע. שו"ר* בת"כ בספר קרבן אהרן הביא שהרא"מ ושאר גדולים עמדו בזה למה הוציאו חכמינו זכרונם לברכה ד"ז

מדיני המצוה כו'. אף שכתב הרב המחבר אח"ז דלישראל החשוד למכור לעכו"ם ג"כ אין מוכרין אף דהוי לפני דלפני עיין תוספות ע"ז דף ט"ו ע"ב ד"ה לנכרי דדוקא גבי נכרי והוא ימכרנו לנכרי אחר שאין הישראל מוזהר כי הוא מוכר לנכרי והנכרי אינו מוזהר אלפני עור ע"כ אין הישראל מוזהר אבל למכור לישראל החשוד כיון דישראל מוזהר על לפני עור אם כן המוכר מכשיל את הישראל דיעבור עבירה מה לי עבירה אחרת או עבירה דלפני עור אם כן הישראל הראשון ג"כ מצווה על לפני עור דהוא מכשיל לישראל דיעבור עבירה דלפני עור ודבריהם מתוקים מדבש (עיין בהשטות) וע"ש בתוס' תי' עוד תירוצ' אחד ועיין בטור ש"ע יו"ד הל' ע"ז ובש"ך שם:

אם סייע לו כו' יין לנזיר כו'. השמיט אבר מן החי לבי"ג המבואר בברייתא בע"ז ופסחים דסמך אדלעיל דגם לבי"ג אסור להכשיל וגם הר"מ השמיט ד"ז דסמך על הדין שכת' בה' רוצח דאסור להכשיל בדבר עבירה ע"ש וכעת לא ראיתי להר"מ ולהרה"מ שיביאו דין המבואר שם דדוקא בקאי בתרי עברי דנהרא דאינו יכול ליקח בעצמו אבל אם בלא הושתטו יכול ליקח מעצמו א"ע על לפני עור גבי ב"ג ולישראל אסור מדרבנן דמצווים אנחנו להפרישו ועיין ביו"ד סי' קנ"ט ובש"ך סק"י ובמג"א סי' שמ"ז וצ"ע שהשמיטו הר"מ והרה"מ.

ועי' מ"ל פ"ד מהלכות מלוה ה"ב כתב שם דוקא אם יכול בעצמו ליקח האיסור ולא יעבור שום א' על לאו דלפני עור אז אינו מצווה המושיט על לפני עור אבל היכי דקאי הנזיר בתרי עברי דנהרא ויש ישראל ורוצה להושיט לו ובא ישראל אחר והושיט לו עובר על לפני עור אף דהיה יכול להיות ע"י חבירו מכל מקום היה השני עובר על לפני עור ע"כ ג"כ הוא עובר רק אם היה עכו"ם מושיט לו או היה יכול ליקח בעצמו א"ע הישראל והדברים ברורים והביא ראיה לד' ע"ש. וגם מדברי התוס' חגיגה גבי הדין דאסור ללמוד תורה לנכרי משום לא עשה כן לכל גוי הקשו דחפוק ליה משום לפני עור דעכו"ם הלומד תורה חייב מיתה כמבואר בסנהדרין ותי' דמיידי דיש נכרי אחר ללמדו ולא תי' דיש ישראל אחר אע"כ דאם יש ישראל אחר חייב עי"ש. ובהיותי בזה תמוהין ד' הר"מ שלא ראיתי שיביא דין דאסור ללמוד תורה לעכו"ם משום מגיד דבריו ליעקב וד"ז אין חולק שם ואפשר הר"מ לשיטתו שאינו מביא ד"ז דדוקא בתרי עברי דנהרא אם כן אפילו יכול ליקח מעצמו עובר ג"כ אלפני עור אם כן אפילו יש עכו"ם אחר ללמדו מכל מקום אסור משום עור ע"כ א"צ להר"מ להביאו דסמך אמ"ש בה' רוצח דאסור להכשיל ובה' מלכים כ' דב"נ שלמד תורה חייב מיתה ממילא משתמע דאסור ללמדו משום לפני עור.

— שיח המנחה —

ונראה לי דס"ל דר"ל לא דוקא מכשול אלא אפילו דבר וכו' וצ"ע ועי' מג"ח. (שיח השדה ח"ג ליקוטים)

שוב ראיתי. עי' מדרש חסרות ויתרות (אוצר מדרשים עמוד ר"א) מכשיל חסר לפי שאינו מכשול ממש אלא שלא תדבר דבר שחברך נכשל בו כענין שנא' כו' גליון כתב יד.

כלי קדושים יט יקר תכא

לשון רבים להזהיר גם את החולק עם הגנב כי גם הוא שונא נפשו כי סתם ממון יש בו כדי חלוקה, אבל גונב נפש מסתמא אין בו כדי חלוקה אע"פ שעומד למכור שמא לא ימצא קונים ע"כ על הרוב שאין שנים משתתפים בגניבת נפש ממש ע"כ נאמר בו (שמות כ"ג) לא תגנוב, וכן לא תעשוק מדבר בהשוכר את הפועל ואין ב' שוכרים פועל אחד בשותפות לכך נאמר לא תעשוק לשון יחיד. ומ"ש לא תעשוק את רעך ולא תגזל ואצל הגנב לא הזכיר רעך, לפי שכל גנב גם דעת עליונה ועושה עין של מעלה כאלו אינו רואה כביכול ואם כן לא מן רעהו לבד הוא גונב, אבל הגזול אינו עושק כי אם לרעהו.

(יד) לא תקלל חרש. פירש"י הוא הדין לכל אדם ונקט חרש לומר לך מה חרש מיוחד שהוא בחיים כו', ויש ליתן טעם למה נקט חרש דווקא, לפי שאמרו רז"ל (ב"ק פה:) סימא עינו נותן לו דמי עינו חרשו נותן לו דמי כולו ולהנחה זו יש מקום לטעות ולומר שחרש חשוב כמת ואינו חייב על קללתו ומכלל זה אתה למד שעל קללת המת הוא פטור והחרש כחי לענין המקללו, ואין לומר שמא כוונת הכתוב לחייב המקלל המת דוגמת החרש החשוב כמת, דא"כ הוא לשתוק הכתוב ולא יאמר לא תקלל חרש ואני שומע מן בעמך לא תאור (שמות כ"ב) שהכל בכלל בין חי בין מת כי מהיכא תיתי לחלק, אלא ודאי שמדין תורה המקלל את המת פטור וסד"א שגם החרש בכלל מת שהרי חרשו נותן לו דמי כולו כי דומה כאילו היה כל מציאתו לאפס ואין, ת"ל לא תקלל חרש וכל דכוותיה שהוא בחיים אע"פ שחשוב כמת כאותן ד' החשובים כמתים שמנו רז"ל (נדרים סד:) על כולם הוא חייב.

ולפני עור לא תתן מכשול. פירש"י לא תתן עצה כו', כי אין לפרש עור ממש ומכשול ממש שהרי נאמר ויראת מאלהיך וזה מדבר בדבר המסור ללב דווקא.

(טו) לא תעשו עול במשפט. לשון זה נאמר גם בסוף הפר' לא תעשו עול במשפט במדה ובמשקל ובמשורה. ונראה שביאור שניהם אחד הוא וזה שלא יעשה עול שהוא באמת ובמשפט ר"ל המעשה ההוא בצדק ובמשפט הוא והדין נותן שכך ראוי להיות ומ"מ הענין עול. והא כיצד, זהו שביאר הענין ואמר לא תשא פני דל פירש"י שלא תאמר עני הוא והעשיר חייב לפרנסו אזכנו בדין ונמצא מתפרנס בנקיות, וענין זה באמת הוא דאוי ומחוייב שהרי ודאי העשיר חייב לפרנסו והרי הענין במשפט הוא, אבל מ"מ הוא עול במשפט כי במלת במשפט מיעט המקום, שאינו מקום המשפט ור"ל במקום אחר אין זה עול כי ודאי חייב זה לפרנסו ויש להוציא מיד העשיר כדי פרנסתו של העני, אבל במקום המשפט הוא עול כי אין לשנות בעבור זה שורת המשפט אלא המשפט יעשה דרכו ובזמן אחר יחייב את העשיר לפרנסו. וכן בסמוך בענין המדה ומשקל יש לך אדם שעושה במשפט ומ"מ הענין עול. הא כיצד, כי יש לך אדם שמקטין מדתו ונותן אותה בזול יותר מאחרים כדי שיהיה לו קופצים כי יחשבו שהוא מוכר בזול ואינן יודעין שהקטין מדתו וכפי האמת הוא עושה במשפט כן שהרי אינו גוזל הבריות כלום, ומ"מ הוא

תש ויקרא יט קדושים לֹא וְלֹא תִהְיֶה פָנֶי גְדוֹל בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתְךָ: טז לֹא- תִלְךָ רֵכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל-רֵעֶךָ אֲנִי יְהוָה:

בעל המורים

(טז) בצדק תשפוט עמיתך. רמז שבית דין יושבין בשני ובחמישי. בצדק. פירוש במזל צדק, וצדק משמש ביום ב' וביום ה' בתחלתו: בצדק תשפוט עמיתך. וסמך ליה לא תלך רכיל. אזהרה לדיין שלא יהא רך לזה וקשה לזה ולא יאמר אני מוכה וחברי מחייבין: (טז) רכיל בעמך. מלא יו"ד, שהרכיל עובר ב' הדברות. בירושלמי (פאה פ"א ה"א) מותר לומר לשון הרע על בעלי מריבה שנאמר לא תלך רכיל [בעמך] בעושה מעשה עמך אבל לא תעמוד על דם רעך, וכן מצינו בנתיב הנביא ואני אבא אחריך ומלאתי את דברך: (יז) ולא תשא עליו חטא. וסמך ליה לא תקום, רמז לחלמיד חכם שאינו נושא חטא אם נוקם ונוטר: (יח) ואהבת לרעך כמוך. וסמך ליה לא תרביע כלאים, האזהב אשתו לא ישמש עמה ועיניו באשה אחרת ולא יכפנה לתשמיש: (יט) לא תרביע כלאים. וסמך ליה ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת דהיינו כמו כלאים שהיא חציה שפחה וחציה בת חורין. וסמך לשפחה חרופה ערלתו את פרוי לומר שהכועל שפחה חרופה הפרי יהיה רשע. ועוד דאמרינן (ביצה כה:) נטיעה מקטע רגליהון דבעלי נדות כמו זה שלא היה יכול להמתין עד שנשתחררה:

רש"י

תשקלנו וגו': לא תשא פני דל. שלא תאמר עני הוא זה, פ והעשיר חייב לפרנסו, אזכנו דין, ונמלא מתפרנס נקיות: ולא תהדר פני גדול. שלא תאמר עשיר הוא זה, נן גדולים הוא זה, היאך אציישנו וארצה נצטמו, עונש יש נדבר, לכך נאמר ולא תהדר פני גדול: בצדק תשפוט עמיתך. כמשמעו. דבר אחר הו' דן את חצירך צ לכף זכות: (טז) לא תלך רכיל. אני אומר על שם שכל משלחי מדנים ומספרי לשון הרע הולכים צמתי רעיםם לרגל מה יראו רע או מה ישמעו רע לספר בשוק, נקראים הולכי רכיל, הולכי רגילה, אשפיימנ"ט בלע"ז. ורמזה לדבר, שלא מצינו רכילות שאין כתוב בלשון הליכה, לא תלך רכיל, הלכך רכיל נחשט וצקול, ושאר לשון הרע אין כתוב בו הליכה, מלשני בספר רעהו, לשון רמיה, לשון מדברת גדולות. לכך אני אומר שהלשון רכיל, לשון הולך ומרגל, שהכ"ף נחלפת בגימ"ל, שכל האותיות שמואלהם ממקום אחד ק מתחלפות זו בזו, צ"ח צפ"א, וגימ"ל צכ"ף וקו"ף, ונו"ן בלמ"ד, וזי"ן צלד"י, וכן וי"גל צעצק"ה, רגל צמרמה לאמר עלי רעה, וכן לא רגל על לשנו, וכן רוכל, הסוחר ומרגל אחר כל סחורה, וכל המוכר צמים להחשקט צהם הנשים, על שם שמחזר תמיד צעירות, נקרא רוכל, לשון רוגל, ומרגומו לא תיכול קורצין, כמו ואלכלו קרציהון די יהודיא, אכל ציה קורצא צי מלכא. נראה צעניי שהיה משפטם לאכול צצית המקבל דצריהם שום הלעטה, והוא גמר חזק שדצריו מקויימים ומעמידם על האמת, ואותה הלעטה נקראת אכילת קורצין, לשון קרץ צעניי, שכן דרך כל הולכי רכיל לקרוץ צעניהם ולרמוז דצרי רכילותן, שלא יצינו שאר השומעים: לא תעמד על דם רעך. לראות צמיתו ואמה יכול להצילו, כגון טוצע צנהר, וציה או לטעים צאים עליו: אני

שפתי חכמים

שנא בפרשת ראה: פ דאם לא כן מאי לא תשא פני דל אטו הני לאו בכלל לא תעשו עול במשפט: צ רוצה לומר דוקא כשהוא חבירך חדין אותו לכף זכות אבל אם הוא רשע הו' דן אותו לחובה. ועיין בפירוש הרמב"ם פרק קמא דמסכת אבות: ק רוצה לומר שיש בקצת האותיות

התורה והמצוה

גם לקמן (פ"ז מי"ד) בהר (פ"ד מ"ב פרשה ו מ"ב) ובקדושין (דף לב), ב"מ (דף נח), כ"ד המסור ללב נאמר בו ויראת מאלקיך, והכוחים פרשוהו עור ממש (כמ"ש בחולין דף ג ובנדה דף נז), וכבר בארנו אמיתת דברי חכמים, ומזה הוציאו גם אם מכשילו בעבירה (כמ"ש בפסחים (דף כב) עכו"ם דף ואו ודף כב ובמו"ק דף ה' ודף יז ובב"מ ע"ה צ):

לֹא תַעֲשֶׂה עוֹל בְּמִשְׁפָּט. וכתיב תועבת ה' כל עושה עול. הרי העול קרוי תועבה, וכתיב ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם שקץ וכו'. וכתיב כי תועבת ה' אשר שנא הרי העול שנא ומשוקץ וחרם ותועבה וכו' בספרא לקמן (פ"ח מ"ה) ובספרי דברים (פסקא רכו. ופסקא רצה):

לֹא תִשָּׂא פָנֶי דל. גדר הנשיאת פנים שמעביר איזה פשע ורוע ענין שיש בו ומותר לו, וישא ה' פני איוב (איוב מב) אולי ישא פני (ראשי' לב) ולפעמים נושאים לאחר פנים בעבורו ר"ל שע"י מותרים רעות אחרים כמ"ש הנה נשאתי פניך לבלתי הפכית את העיר. ואמרו [חגיגה דף יד] ונשוא פנים

השכל. וכן אז תפקחנה עיני עורים (שם לה) לפקח עינים עורות (שם מב). שפעל פקח מורה שמדבר בעור השכל כמ"ש במורה (מאמר א' פ"א) ולכן יפרט פעמים רבות שם עורון אל העין. ואת עיני צדקיהו עור, כי השוחד יעור עיני חכמים, ומבואר אצלינו בהבדל שבין לשון שימה ובין לשון נתינה, שלשון שימה יבא על ההכנה, ואם יבא לשון נתינה מאדם לאדם, פ"י שיתן לו או לפניו בידיעתו, ועל שיכין לפניו צור מכשול שלא בידיעתו משתמש בלשון שימה, ושם לה עלילות דברים, כשדים שמו שלשה ראשים, ועל נתיבותי חשך ישים (איוב יט), ואם מדבר פה מעור העין שמכין מכשול שלא בידיעתו ה' לו לומר לא תשים מכשול, מזה הוציאו לפרש על עור השכל, שנותן לו עצה שע"ז יצדק לשון נתינה, כי יתן לו העצה בידיעתו, רק המכשול נסתר בחבו, כמו ונתתי מכשול לפניו (יחז' ג'), הבו לכם דבר ועצה (שופטים כ), ולכן אמר ויראת מאלקיך שכבר התבאר בסי' ג' כי פעל ירא שאחריו מ"ם, פ"י מסכתו, ר"ל הגם שאינך ירא אנשים הבלתי יודעים תעלומות לב הלא אלקים יחקור זאת, וכמ"ש

אבל כאן תרגם "לא תקלל חרש" - "לא תלוט דלא שמע" כדי לרמוז לדרשת חז"ל שפירשו: חרש - כל מי שאינו שומע.⁵⁷ וכן כתב בספר החינוך (מצוה רלא): "שלא לקלל אחד מישראל, בין איש בין אשה, ואע"פ שאינו שומע הקללה שנאמר "לא תקלל חרש". ובא הפירוש עליו מי שאינו שומע קללתך וכן תרגם אונקלוס".

תרגומי עור ב. עור במשמע מי שניטל מאור עיניו מתורגם כצורתו: "או פקח או עור" (שמ' ד יא) "או עורא", "עורת או שבור" (ויק' כב כב) "עור או תביר", "פסח או עור" (דב' טו כא) "חגיר או עור", "כאשר ימשש העור באפלה" (שם כח כט) "כמא דממשיש עורא".⁵⁸ אבל כאן שפירשו חז"ל "עור" כל שאינו מבין בעניין,⁵⁹ תרגם "ולפני עור" - "וקדם דלא חזי" שפירושו "אינו מבין", שהרי "חזי" משמעו גם הבנה.⁶⁰ עם זאת תרגם "ארור משגה עור בדרך" (דב' כז יח) "ליט דיטעי עורא באורחא" ולא תרגם "דלא חזי" אף על פי שגם שם פירש רש"י כפסוקנו "משגה עור - הסומא בדבר", **עיין שם הטעם.**

ג. הקשה יא"ר: מדוע תרגם "ולפני עור לא תתן מכשל" - "לא תסיפ תשים מכשול" ולא תרגם "תתין"? ואם לפי הארמית לא מתאים כאן לשון נתינה, מדוע לא תרגם "לא תשוי" כתרגום "ולא תשים דמים" (דב' כב ח) "ולא תשוי חובת קטול"?⁶¹ ותירץ: מתרגמו "נתן לכם מסמון" (ברי מג כג) "יהב לכוון סימא" יש ללמוד שפועל "סם" הארמי משמש לדבר מסותר שאינו נראה. על פי זה תרגם במכוון "וקדם דלא חזי לא תסיפ תקלא" שמשמעו "לפני מי שאינו רואה לא תטמון תקלה", כדרשת חז"ל.⁶² אבל "מתורגמן" (שורש תקל) כתב "לא תתן מכשל" - "לא תתן תקלא" ואינו בנוסחים שבידנו.

לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך
לא תעבדון שקר בדיון לא תיסב אפי מספינא ולא תהדר אפי רבא בקושטא תדיניה לחברך

יט, טו

57. ספרא קדושים פרשה ב יג: "לא תקלל חרש, אין לי אלא חרש, מנין לרבות כל אדם תלמוד לומר ונשיא בעמך לא תאור" וכן ברש"י.

58. ומכאן גם "העיני האנשים ההם תנקר" (במ' טז יד) "תשלח לענרא".

59. ספרא שם: "ולפני עור לא תתן מכשול - לפני סומא בדבר", וכן ברש"י. אבל המיוחס ליונתן שנתרגם חרש כת"א אבל עור- סומא (לא תלוטון מן דלא שמע וקדם סומיא לא תשוון תוקלא), "הוא דבר שאין לו שחר", כהערת "שדה ארס", עמ' 40. וראה גם תרגומו "ארור משגה עור בדרך" - "ליט די יטעי אכסניא באורחא דהוא מדמי לסמיא" (ארור שיטעה אורח בדרך שהוא דומה לעור) ומסתבר ששם נסמך על בדרך. ואילו בתי"י תרגם "ולפני עור לא תתן מכשל" - "וקדם מן דלא חמי לא תתן תקלה" קרוב לתי"א, אבל בשולי ת"י: "ולקדם אכסנייה דדמי לסמיא לא תשוון תקלה" כמיוחס ליונתן. לדיון בשיטותיהם התרגומיות ראה רמ"מ כשר, "תורה שלמה", כד, עמ' רג- רד.

60. כגון דב' יא כז: "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה" - "חזי".

61. וכן במיוחס ליונתן: לא תשוון תוקלא.

62. אך ראה הערת מסורה המציינת ספק בנוסחים: "תתן - תסים/תשווי" (קליין, מסורה, עמ' 157).